પાઠમાળા

આંક ૧ લો.

જરથોસ્તી છોકરીઓની નિશાળ મંડળી હસ્તકની
નિશાળોને વાસ્તે.

એ મંડળીના કારોબારીઓના હુકમથી
છપાવી પ્રગટ કર્યો છે.

છઠી વાર.

મુંબઈ,
યુનિયન પ્રેસમાં નહાનાભાઈ રૂસ્તમજી રાણીનાએ
છાપી પ્રગટ કીધો.
સને ૧૮૮૧ ઈસવી.

(કિમ્મત ચાર આના.)

૧૫૪૭

દિબાચો.

જરતોસ્તી છોકરીઓની નિશાળ મંડળી હસ્તકની નિશાળો મધે નાખલી અને કુમળી વયની છોકરીઓને સરૂઆતથી સેહેલી રીતે ગુજરાતી ભાષા શિખવવા સારૂ આ નાહાની ચોપડી હમોએ તૈયાર કરીને એ મંડળીના હુકમથી છપાવી પ્રગટ કરીછે. એ ચોપડી નવા પાયા ઉપર રચીછે, તે વિષે થોડાએક ખોલાસો કરવાની અગતછે. એના બે ભાગ કીધા છે. પેહેલા ભાગમાં મુળાક્ષરો, બારાખડીઓ, જોડાક્ષરો અને તે પછી એક અક્ષરના શબ્દો તથા વાક્યો અને તે પછી બે અક્ષરના સેહેલા શબ્દો તથા વાક્યો તથા એકથી તે સો સુધીના અંક દાખલ કરયાછે, તે શિખવ્યા પછી છોકરીઓને વાંચવા લખવાનું શિખવવા સારૂ અને તે સાથે ઉપયોગી અને જાણીતી ચીજોનું ગ્નાન તથા સમજ આપવા સારૂ જુદી જુદી જાતનાં જાણીતાં પક્ષી, જનાવર, ઝાડ, તરકારી, મેવા, ફુલ, મસાલો, દાણો, ધાતુ, ઘરેણાં, ઝવેરાત, કાપડ, કપડાં, રંગ, મીઠાઈ, ઘરસંસારનો સાંમાન, વાસણ, માલ અથવા વેપારની જનસો, માણસનાં શરીરના જુદા જુદા ભાગોનાં નાંમ વગેરે દાખલ કરયાંછે; તે સાફ અને સુધ ઉચ્ચારે વાંચવા તથા લખવા શિખવવું. આ ઉપર કહેલી ચીજો શિવાએ છોકરીઓને બીજી સાધારણ બાબદોનું ગ્નાન આપવા સારૂ ધંધો

રોજગાર, પૃથ્વીના ખંડ, જાણીતાં દેશો, શેહેરો તથા નદીઓ, આપણા જરતોસ્તી લોકોના મહીના તથા રોજ, અંગ્રેજી તથા હિંદુના વાર તથા પરવ, હિસાબ, માપ, તોલ તથા વ્યાકરણને લગતા મુખ્ય શબ્દો, જુદી જુદી નાત અથવા કોમ, સગાઇ, અને સ્ત્રી પુરૂષોનાં નાંમોબી પેહેલા ભાગમાં દાખલ કરયાંછે, અને તે સાથે પુલિંગ, સ્ત્રીલીંગ, નપુંસકલીંગ, એક વચન, બહુ વચન અને ક્રિયાપદોના મુખ્ય કાળ તથા સાધીત નાંમ કેવી રીતે અને કીયા કાયદાથી થાયછે તેહેની સમજ આપવા સારૂ કેટલાએક સેહેલા ધડા દાખલ કીધાછે.

આ નાહાની પોથીના બીજા ભાગમાં બે તથા તણ શબ્દોના સેહેલા વાકયો તથા વાત ચિતના કેટલાએક પાઠ, નીતિની થોડીએક વાતો તથા નાહાની વયના બાળકોને લાએક નીતિને લગતી શિખાંમણોના કેટલાએક ધડા દાખલ કરયાછે. તે શિખાંમણો છોકરીઓને સારી પેઠે સમજાવીને શિખવવી તથા તે પ્રમાંણે હમેશાં ચાલવાને શિક્ષકે છોકરીઓને ફરમાવવું. છોકરીઓને વાંચવાની મધ્યમ શક્તિ થાએ ત્યારે તેઓને જોડાક્ષરો શુદ્ધ ઉચ્ચારે શિખવવા અને તે સાથે સારા દસ્તખતે લખવા શિખવવું. શિક્ષકે ચોકસાઇથી સાફ અને ખુલ્લે આવાજે વાંચવાને શિખવવું, હેવી રીતે કે છોકરીઓ જે કાંઈ વાંચે તેહેની મતલબ ધ્યાનમાં લઇને તેઓ યાદ રાખે અને ચોપડી બંધ કરીને મોહોડેથી સમજાવી શકે. એ કારણસર દરએક શબ્દ તથા દરએક વાક્યનો અર્થ સારી પેઠે સમજાવ્યા વિના કોઈબી પાઠ પોપટની પેઠે મોહોડે કરાવવો નહીં. છોકરીઓ જે કાંઈ વાંચે તથા શિખે તેહેના અર્થ તેઓ બરોબર

સમજેછે કે નહીં તે તપાસી જોવા સારૂ શિક્ષકે તેઓને સવાલો પુછવા, અને સારી પેરે સમજીને તથા વિચાર કરીને ખરે-ખર જવાબ આપવાની છોકરીઓને નાહાનપણથીજ ટેવ પાડવી.

દરએક ધડો શિખવતી વખતે તે ઉપર આખા વર્ગની સઘળી છોકરીઓનું ધ્યાન એક સામટું લગાડવું અને બાળ-કોને રસ ઉપજે, ગમતં થાએ અને અમસથકાં બેશીને કાએર નહીં થાએ તેમ કરવું. એ કારણસર જે જે વસ્તુનાં નાંમ પાઠમાં આવે તે વસ્તુ બને ત્યાંહાંસુધી શિક્ષકે છોકરીઓને દેખાડવી અથવા તેનાં ચિત્ર દેખાડીને તે શી ચીજની બનેલી છે તથા શા કામમાં આવેછે અને તેના ગુણ કેવાછે તેની સારી પેરે સમજ આપવી.

આ પાઠમાળાની પાંચમી આવૃતિમાં કેટલાએક ઉપયોગી પાઠ ચિત્ર સાથે વધારીને અને આ નાહાની ચોપડીને ક્રુમળી વયનાં બાળકોને શિખવાને સઘળી રીતે લાએક કરવાને તજવીજ કરીછે.

નવરોજજી ફરદુનજી.

જરતોસ્તી છોકરીઓની નિશાળ મંડળીના સેક્રેટરી.

મુંબઈ, તા૦ ૩૦ મી એપરેલ
સને ૧૮૭૦ ઈસાવી.

પાઠ માળા,

અંક પેહેલો.

ભાગ ૧ લો.

મુળાક્ષરો.

સ્વર.

અ આ ઈ ઊ એ ઐ ઓ ઔ અં આં.

વ્યંજન.

ક ખ ગ ઘ ચ છ જ ઝ ટ ઠ ડ ઢ
ણ ત થ દ ધ ન પ ફ બ ભ મ ય
ર લ વ શ ષ સ હ ળ ક્ષ જ્ઞ.*

અંક.

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭ ૮ ૯ ૧૦.

ઓળખવા માટે છુટા અક્ષરો

છ ત બ હ મ ન ભ ષ મ ન ખ
ગ ટ ફ ર જ ઝ ડ પ વ ધ પ ચ
ક સ બ ક્ષ ર શ ક લ સ ણ
હ દ ય ળ.

---

* ક્ષ તથા જ્ઞ એ બંધે જોડાક્ષરો છે, પણ લાંબી મુદત થાઈ મુળાક્ષરોમાં દાખલ થયા છે, માટે વ્યંજનની શેવટે મેલ્યાંછે.

ઓળખવા માટે છુટા અંક.

૫ ૭ ૯ ૩ ૬ ૨ ૧ ૮ ૦ ૪

બારાખડીઓ.

ા િ ી ુ ૂ ે ૈ ો ૌ ં ાં

ક કા કિ કી કુ કૂ કે કૈ કો કૌ કં કાં

ખ ખા ખિ ખી ખુ ખૂ ખે ખૈ ખો ખૌ ખં ખાં

ગ ગા ગિ ગી ગુ ગૂ ગે ગૈ ગો ગૌ ગં ગાં

ઘ ઘા ઘિ ઘી ઘુ ઘૂ ઘે ઘૈ ઘો ઘૌ ઘં ઘાં

ચ ચા ચિ ચી ચુ ચૂ ચે ચૈ ચો ચૌ ચં ચાં

છ છા છિ છી છુ છૂ છે છૈ છો છૌ છં છાં

જ જા જિ જી જુ જૂ જે જૈ જો જૌ જં જાં

ઝ ઝા ઝિ ઝી ઝુ ઝૂ ઝે ઝૈ ઝો ઝૌ ઝં ઝાં

ટ ટા ટિ ટી ટુ ટૂ ટે ટૈ ટો ટૌ ટં ટાં

ઠ ઠા ઠિ ઠી ઠુ ઠૂ ઠે ઠૈ ઠો ઠૌ ઠં ઠાં

ડ ડા ડિ ડી ડુ ડૂ ડે ડૈ ડો ડૌ ડં ડાં

ઢ ઢા ઢિ ઢી ઢુ ઢૂ ઢે ઢૈ ઢો ઢૌ ઢં ઢાં

ણ ણા ણિ ણી ણુ ણૂ ણે ણૈ ણો ણૌ ણં ણાં

ત તા તિ તી તુ તૂ તે તૈ તો તૌ તં તાં

થ થા થિ થી થુ થૂ થે થૈ થો થૌ થં થાં

દ દા દિ દી દુ દૂ દે દૈ દો દૌ દં દાં

ધ ધા ધિ ધી ધુ ધૂ ધે ધૈ ધો ધૌ ધં ધાં

ન ના નિ ની નુ નૂ ને નૈ નો નૌ નં નાં

પ પા પિ પી પુ પૂ પે પૈ પો પૌ પં પાં

ફ ફા ફિ ફી ફુ ફૂ ફે ફૈ ફો ફૌ ફં ફાં

બ બા બિ બી બુ બૂ બે બૈ બો બૌ બં બાં

ભ ભા ભિ ભી ભુ ભૂ ભે ભૈ ભો ભૌ ભં ભાં

મ મા મિ મી મુ મૂ મે મૈ મો મૌ મં માં

ય યા યિ યી યુ યૂ યે યૈ યો યૌ યં યાં

ર રા રિ રી રુ રૂ રે રૈ રો રૌ રં રાં

લ લા લિ લી લુ લૂ લે લૈ લો લૌ લં લાં

વ વા વિ વી વુ વૂ વે વૈ વો વૌ વં વાં

શ શા શિ શી શુ શૂ શે શૈ શો શૌ શં શાં

ષ ષા ષિ ષી ષુ ષૂ ષે ષૈ ષો ષૌ ષં ષાં

સ સા સિ સી સુ સૂ સે સૈ સો સૌ સં સાં

હ હા હિ હી હુ હૂ હે હૈ હો હૌ હં હાં

ળ ળા ળિ ળી ળુ ળૂ ળે ળૈ ળો ળૌ ળં ળાં

ક્ષ ક્ષા ક્ષિ ક્ષી ક્ષુ ક્ષૂ ક્ષે ક્ષૈ ક્ષો ક્ષૌ ક્ષં ક્ષાં

જ્ઞ જ્ઞા જ્ઞિ જ્ઞી જ્ઞુ જ્ઞૂ જ્ઞે જ્ઞૈ જ્ઞો જ્ઞૌ જ્ઞં જ્ઞાં

જોડાક્ષરો.

કક કર કરૂ કત કય ખર ખય ખત
ક્ક ક્ર ક્રૂ ક્ત ક્ય ખ્ર ખ્ય ખ્ત

ગર ગરૂ ગન ગધ ગય ઘર ઘન ઘય
ગ્ર ગ્રૂ ગ્ન ગ્ધ ગ્ય ઘ્ર ઘ્ન ઘ્ય

ચચ ચછ ચય જજ જય જવ ટટ ટર
ચ્ચ ચ્છ ચ્ય જ્જ જ્ય જ્વ ટ્ટ ટ્ર

ઠઠ ઠર ડડ ડન ડવ ડર ઢઢ ઢર
ઠ્ઠ ઠ્ર ડ્ડ ડ્ન ડ્વ ડ્ર ઢ્ઢ ઢ્ર

ણય તત તપ તય તર તન થર થય
ણ્ય ત્ત ત્પ ત્ય ત્ર ત્ન થ્ર થ્ય

દર દદ દય દવ દધ ધય ધન ધર
દ્ર દ્દ દ્ય દ્વ દ્ધ ધ્ય ધ્ન ધ્ર

નન નય પર પરૂ પત પન પય ફર
ન્ન ન્ય પ્ર પ્રૂ પ્ત પ્ન પ્ય ફ્ર

બર બદ બય ભર ભય મર ર્ય* હમ મય
બ્ર બ્દ બ્ય ભ્ર ભ્ય મ્ર હ્મ મ્ય

લલ લય વય વર શર શચ શવ સતર
લ્લ લ્ય વ્ય વ્ર શ્ર શ્ચ શ્વ સ્ત્ર

---

* એ અક્ષરની સાથે ય વિના બીજો કોઇબી અક્ષર જોડવો પડે તો ર્ક, ર્મ, ર્વ, આ પ્રમાણે તેનાં માથા ઉપર (ॅ) નિશાન કાહાડવી. એને રેફ કરીને કહેછે.

પાઠ ૧.

એક અક્ષરના શબ્દો

હું	ન	છી	આ	મા	કે	તું
હા	થુ	એ	બા	બી	તે	ના
ફુ	ખા	પીં	સુ	જે	જી	ગા
હો	રે	જા	બે	પૈ	પા	જુ
બૈ	થા	છ	ઓ	પી	ધો	રૂ
લે	શો	સું	લુ	છે	જો	હેં	વા

એક અક્ષરનાં વાક્યો.

એ શું છે?
એ ઘી છે.
તે શું છે?
તે રૂ છે.
મા તું ઘી લે.
બા તું ખા.
જો તે શું છે.
હા, તું એ લે.
ખા ને પી.
બા, તું જોની.

જે છે તે તું લે બા.
તું છે ને તે છે.
તું જાની.
મા તું તે પીજા.
જો તે છે કે.
તું જા ને જો.
જે છે તે એ.
જી, એ છી છે.
હું, તું કે તે?
તું છે કે તે?

જા, જો તે છે?
તું પી લે.
મા, તું ખા ને સુ.
તું બે પૈ લે.
બા તું ના જા.
બે જુ.
તું થા.
બસેં ને છસેં.
તું ધો.

પાઠ ૨.

બે અક્ષરના અકાર શબ્દો.

તક	કચ	ખણ	પદ	દર	ભવ
ફક	પચ	ગણ	બદ	ધર	ઘસ
શાક	ચટ	જણ	વદ	નર	ચસ
હક	ટટ	પણ	હદ	ફર	ઠસ
નખ	પટ	સણ	મધ	મર	તસ
ભખ	ખટ	ખત	વધ	વર	દસ
ખખ	ભટ	ગત	કફ	કલ	બસ
લખ	હટ	છત	ડફ	ચપ	મશ
જગ	ઠઠ	જત	ગમ	તલ	રસ
ઠગ	પઠ	મત	જમ	દલ	વશ
ડગ	મઠ	લત	દમ	નલ	
ઢગ	ધડ	સત	રમ	પલ	
પગ	જડ	નથ	કર	ફલ	
મગ	રડ	રથ	ઘર	જવ	
વગ	કણ	કદ	તર	દવ	

વાકીય.

ખરો હક.	ઘરનું તખ.	દમ લેવો.
સારી તક.	ખરૂં મત.	ગમ ખાવો.
રાજાની રાણી.	ભુંડી લત.	કામ કર.
ભુંડા લખ.	મોતીની નથ.	ઘેર જા.
બે પગ.	ઘોડાનો રથ.	નર માદા.

કાળા મગ.
ભારે ઠઠ.
વધ ઘટ.
મીઠું મધ.
તીણાં નખ.
ચાર ગજ.
ભટ પડી.
તરે તે ડુબે.
ખણે તે પડે.

ઊંચું કદ.
શુદ ને વદ.
એકેદમ.
કીડીનું દર.
વાડીની હદ.
ખરો જસ.
કેરીનો રસ.
છરી ઘસ.
ઉઠ બેસ.

પાછો ફર.
ડુબી મર.
વર રાજો.
પેટીની કળ.
મોરીનો નળ.
ઘડી પળ.
તાજું ફળ.

પાઠ ૩.

બે અક્ષરના આકાર શબ્દો.

આગ	ચાટ	તાર	પાક	ભાવ	વાર
આંજ	ચાર	તાવ	પાજ	માપ	વાલ
આઠ	જાત	થાક	પાટ	માફ	વાસ
આપ	ઝાડ	થાગ	પાઠ	માર	સાક
આર	ઝાપ	દાલ	પાપ	માલ	સાગ
આવ	ઝાલ	દાવ	પાર	માસ	સાંજ
કાચ	ઠાઠ	દાસ	બાદ	રાખ	સાફ
કાજ	ઠામ	ધાક	બાપ	રાગ	સાર
કાટ	ઠાર	નાક	બાફ	લાડ	સાલ
કાળ	ડાગ	નાગ	બાર	લાત	હાક
ખાક	ડાળ	નાચ	બાલ	લાલ	
ખાર	ઢાળ	નાથ	ભાગ	લાવ	
ગાળ	તાજ	નામ	ભાટ	વાઘ	
ઘાસ	તાણ	નાર	ભાત	વાટ	
ચાખ	તાપ	નાશ	ભાર	વાત	

વાક્ય.

આગ લાગી.
આજ કાલ.
આઠ આંતાં.
આપ લે.
આર પાર.
આવ જાવ.
કાચની બારી.
કામ કાજ.
ઘરનો કાટ.
સુરો ખાર.
ગોરા ગાલ.
ચાર જાત.
ઝાડની ડાળ.
ઠારે ઠાર.
કાળો ડાગ.

શોનાનું તાજ.
પાણીની તાણ.
હીરાની ખાણ.
રૂનો તાર.
દાલ ભાત.
બાપનો ધાક.
કાળો નાગ.
સારો નાચ.
સાચ ને આંચ.
તારૂં નામ.
ઘઊંનો પાક.
રાતી પાજ.
ટુંકો પાઠ.
પાંપી નર.

બાદ બાકી.
માં બાપ.
પાણીનો બાફ.
બાર માસ.
ચાર ભાગ.
મોંઘો ભાવ.
સારો રાગ.
લાલ બાગ.
માલનું મૂલ.
લાત માર.
વાત ચીત્ત.
સાત વાર.
સાક ભાજી.

પાઠ ૪.

બે અક્ષરના ઈકાર શબ્દો.

ઈદ	ચિક	જીન	દિન	ફીત	લીદ
ઈશા	ચીજ	જીભ	દીપ	બીજ	લીપ
ઈસ	ચીર	જીવ	દિશ	બિન	વિજ
કીટ	છીંક	ઝીત	નીખ	ભિખ	વીર
ખીણ	છીંટ	ઢીલ	નીચ	ભીડ	વીસ
ખીર	છીટ	તીર	પીપ	ભીત	શીપ
ગીત	છીત	તીલ	ફીણ	રીસ	સીમ

પાઠ ૫.

બે અક્ષરના ઉકાર સબ્દો.

ઉગ	ખુટ	છુટ	ડુમ	ફુગ	મૂળ
ઉઠ	ખુરા	જુગ	ડુર	ફુલ	રૂખ
ઉન	ગુણ	ટુટ	નુર	બુક	રૂત
કુખ	ગુંમ	થુક	પુછ	ભુલ	રૂપ
કુચ	ચુક	દુઃખ	પુર	મુખ	સુખ
કુટ	ચુપ	દૂત	પૂલ	મુછ	
કુદ	ચુસ	દુધ	ફુંક	મૂઠ	

વાકયો.

ચોખાની ખીર.	કુદી પડવું.	ભુલી ગયો.
દારૂનું પીપ.	પાણીની ખુટ.	ચુક પડી.
ઘોડાની લીદ.	નાણાની છુટ.	દુખ દીધું.
રૂપેરી ફીત.	કેરી ચુસ.	ભુખ ભાગી.
બે ગજ છીંટ.	શાકની ભીડ.	થંડી રૂત.
હાર જીત.	ગાજ વિજ.	સારૂં રૂપ.
સારાં ગીત.	વીસ જીવ.	ભાઈનું સુખ.
ચોખાની ગુણ.	નીચ નારી.	પીળું ફુલ.
ઉઠ બેસ.	હીરાની વિટી.	ગાએનું દુધ.
કુંચી આપો.	પાણીની લીલ.	

પાઠ ૬.

એ ઐ ઓ આ.

એક	ટેવ	ભેટ	સેવ	કોર	ટોપ
એડ	ઠેઠ	ભેદ	સેસ	હોરા	ઠોક
કેદ	ઠેસ	મેળ	હેત	ઓટ	ડોક
કેફ	તેજ	મેજ	હેમ	ઓડ	તોપ
કેસ	તેર	વેઠ	હેલ	ગોળ	તોલ
ખેપ	તેલ	રેલ	પૈસા	ગોરા	દોડ
ખેર	દેર	રેસ	પૈડું	ચોક	ધોલ
ખેસ	દેરા	લેખ	આક	ચોટ	નોલ
ચેપ	નેક	લેપ	આટ	ચોર	પોત
છેક	પેચ	વેર	આસ	જોગ	ફોક
છેલ	પેટ	વેસ	કોચ	સોંગ	ફોજ
જેઠ	પેર	સેઠ	કોટ	જોડ	બોજ
ઝેર	ફેર	સેળ	કોઢ	જોત	ચોટો
ટેક	બેટ	સેર	કોણ	જોરા	પૌવા

વાક્યો.

એક કેરી. એક સેર તેલ. પાકો ચોર.
છેક ગયો. ખાલી વેઠ. આટો તોળ.
નેક વાત. ભેદની વાત. ચોક પુરો.
ધોળા કેસ. ભેટ લી. ઘોડાની દોડ.
રાતો ખેસ. આંશુની રેલ. ગોળ દડો.

બીજી એપ.	બાપનું હેત.	જુઠો ઢોંગ.
દારૂની કેફ.	પૈડાંની વાટ.	દીવાની જોત.
સાપનું ઝેર.	પૈસાનાં બોર.	ઝીણું પોત.
દેશ તેવો વેશ.	પાંણીની ઓટ.	ચોટે ગયો.
વહુને સેસ.	સાડીની કોર.	પૌવા ખાધા.
ભુંડી ટેવ.	મોજાંની જોડ.	

પાઠ ૭.

આંક

૧ એક.	૧૫ પંદર.	૨૯ ઓગણત્રીસ.
૨ બે.	૧૬ સોલ.	૩૦ ત્રીસ.
૩ ત્રણ.	૧૭ સત્તર.	૩૧ એકત્રીસ.
૪ ચાર.	૧૮ અઢાર.	૩૨ બત્રીસ.
૫ પાંચ.	૧૯ ઓગણીસ.	૩૩ તેત્રીસ.
૬ છ.	૨૦ વીસ.	૩૪ ચોત્રીસ.
૭ સાત.	૨૧ એકવીસ.	૩૫ પાંત્રીસ.
૮ આઠ.	૨૨ બાવીસ.	૩૬ છત્રીસ.
૯ નવ.	૨૩ તેવીસ.	૩૭ સાડત્રીસ.
૧૦ દશ.	૨૪ ચોવીસ.	૩૮ આડત્રીસ.
૧૧ અગીઆર.	૨૫ પચીસ.	૩૯ ઓગણચાળીસ.
૧૨ બાર.	૨૬ છવીસ.	૪૦ ચાળીસ.
૧૩ તેર.	૨૭ સત્તાવીસ.	૪૧ એકતાળીસ.
૧૪ ચૌદ.	૨૮ અઠાવીસ.	૪૨ બેતાળીસ.

૪૩ તેંતાળીસ.
૪૪ ચુંમાળીસ.
૪૫ પિસ્તાળીસ.
૪૬ છેંતાળીસ.
૪૭ સુડતાળીસ.
૪૮ ઉડતાળીસ.
૪૯ ઓગણુપચાસ.
૫૦ પચાસ.
૫૧ એકાવન.
૫૨ બાવન.
૫૩ ત્રેપન.
૫૪ ચોપન.
૫૫ પંચાવન.
૫૬ છપ્પન.
૫૭ સતાવન.
૫૮ અઠ્ઠાવન.
૫૯ ઓગણુસાઠ.
૬૦ સાઠ.
૬૧ એકસેઠ.
૬૨ બાસેઠ.
૬૩ ત્રેસેઠ.
૬૪ ચોસેઠ.
૬૫ પાંસેઠ.
૬૬ છાસેઠ.
૬૭ સડસેઠ.
૬૮ અડસેઠ.
૬૯ ઓગણોતેર.
૭૦ સિત્તેર.
૭૧ એકોતેર.
૭૨ બોંતેર.
૭૩ તોહોતેર.
૭૪ ચુંમોતેર.
૭૫ પંચોતેર.
૭૬ છોંતેર.
૭૭ સિતોતેર.
૭૮ ઇઠોતેર.
૭૯ ઓંગણ્યાસી.
૮૦ હેંસી.
૮૧ એક્યાસી.
૮૨ બ્યાસી.
૮૩ ત્યાસી.
૮૪ ચોર્યાસી.
૮૫ પંચ્યાસી.
૮૬ છ્યાસી.
૮૭ સત્યાસી.
૮૮ અઠ્યાસી.
૮૯ નેવ્યાસી.
૯૦ નેવું.
૯૧ એકાંણુ.
૯૨ બાંણુ.
૯૩ ત્રાંણુ.
૯૪ ચોરાણુ.
૯૫ પંચાંણુ.
૯૬ છનું.
૯૭ સતાંણુ.
૯૮ અઠાંણુ.
૯૯ નવ્વાણું.
૧૦૦ સો.
૧૦૦૦ હજાર.
૧૦૦૦૦ દસ હજાર.
૧૦૦૦૦૦ લાખ.
૧૦૦૦૦૦૦ દસ લાખ.
૧૦૦૦૦૦૦૦ કરોડ.

પાઠ ૮.

અનુક્રમ.

૧ લું પેહેલું.	૧૦ મું દસમું.	૧૯ મું ઓગણીસમું.
૨ જું બીજું.	૧૧ મું અગીઆરમું.	૨૦ મું વીસમું.
૩ જું ત્રિજું.	૧૨ મું બારમું.	એકવડું.
૪ થું ચોથું.	૧૩ મું તેરમું.	બેવડું.
૫ મું પાંચમું.	૧૪ મું ચૌદમું.	ત્રણગણું.
૬ ઠું છઠું.	૧૫ મું પંદરમું.	ચોગણું.
૭ મું સાતમું.	૧૬ મું સોળમું.	પાંચગણું.
૮ મું આઠમું.	૧૭ મું સત્તરમું.	છગણું.
૯ મું નવમું.	૧૮ મું અઢારમું.	

પક્ષીનાં નામ.

કબુતર.	ચક્લી.	બગલો.	વાગળું.
કાકાટોઓ.	ટરકી.	બુલબુલ.	સમડી.
કાગડો.	તિત્તર.	મરઘો.	હંસ.
કોએલ.	નુરી.	મેના.	
ગીદ.	પોપટ.	મોર.	
ઘુઅડ.	બતક.	સકરો.	

ચોપગાં જનાવરોનાં નામ.

ઊંટ.	ગાય.	ડુક્કર.	ભેંસ.	સાંઢણી.
ઊંદર.	ગેંનડો.	તરસ.	મેંઢું.	સાબર.
કુતરૂં.	ગોધો.	નોળીઓ.	વાછરડો.	સિંહ.

કોહોલું.	ઘલાડી.	પાડો.	રીંછ.	શિયાળ.
ખચ્ચર.	ગેંડો.	બકરો.	વરૂ.	સસલો.
ખલેડી.	ઘોડો.	બિલાડી.	વાઘ.	હાથી.
ગધેડું.	ચિત્તો.	બળદ.	વાંદરો.	હરણ.

પેટે ચાલનારાં તથા ઝીણાં જનાવરો.

નાગ.	માકડ.	જૂ.	કરોળીઓ.	કીડી.
સાપ.	ચાંચડ.	જળો.	ઐએર.	મકોડો.
વિછુ.	મચ્છર.	કાનખજુરો.	કિલ્લું.	મધમાખ.

પાઠ ૯.

ઝાડોનાં નામ.

આંબો.	દાડમરી.	પીપળો.	વડ.
આમલી.	તાડ.	ફણસ.	સાગ.
ખજુરી.	દેવદાર.	બાવળ.	સીસમ.
ખેર.	નારીએળી.	બિંડી.	સોપારી.

તરકારીનાં નામ.

કંટોલું.	ચોળી.	દુધી.	ભિંડાં.	વેંગણાં.
કાકડી.	અલુખડાં.	પટેટા.	મુળા.	સકરકંદ.
કાંદા.	ગાજર.	હોલકોલ.	મોગરી.	સલગમ.
કારેલું.	ગુવારસીંગ.	ચુકંદર.	રતાળોકંદ.	સુરણ.
કોબી.	ચોધારીસીંગ.	કુરેચબીન.	મરચું.	સાલીટ.
કોહોરું.	તુરીઆં.	પાપડી.	વાલોર.	

મેવો.

અખરોટ.	કેળા.	તડબુચ.	પપેનાસ.
અંજીર.	ખરબુચું.	દરાખ.	ફાળસાં.
અંકુસ.	ચાંપા.	દાડમ.	રામફળ.
અનીનાસ.	ચારોલી.	નારંગી.	બદામ.
આલુ.	ચીભડું.	બેર.	લીંબુ.
કિસગીસ.	જમરૂખ.	પસતાં.	
કેરી.	જાંબુ.	પપાંઉ.	

ફુલ.

ફરણ.	ગોટો.	ચંપેલી.	મોઘરાં.
કેવરો.	ગુલમોહોર.	ગોલાબ.	પારવતી.
ગુલછડી.	ગુલ્લાલા.	સેવતી.	

પાઠ ૧૦.

મસાલો.

અજમો.	જાયફળ.	તજ.	રાઈ.	સુંઠ.
એળચી.	જાવંત્રી.	ધાણા.	લવંગ.	
કેસર.	જીરૂં.	મરી.	સુવા.	

આદું.	કોથમીર.	લસણ.
આમલી.	મરચાં.	કાંદો.

દાણો.

અડદ.	ચોખા.	તુઅર.	મગ.	વટાણા.
ઘઊં.	જવ.	બાજરી.	મઠ.	વાલ.
ચણા.	જુવાર.	મકાઈ.	મસુર.	દાલ.

ધાતુ.

કથીલ.	જસત.	પિત્તળ.	સિસું.
કલઈ.	ત્રાંબું.	રૂપું.	સોનું.
કાંસું.	પારો.	લોહોડું.	

ઘરેણાં.

અકોસીઆં.	ચીતળ.	મોર.	વેળ.
એરીંગ.	ચોકડાં.	લાકીટ.	સાંકરાં.
કડી.	તોરા.	લુલક.	સાંકળી.
કલ્લાં.	નથ.	વાંક.	હાંસલી.
કંદોરો.	પાટલી.	રાખ્ખેફુલ.	હાર.
કાંટલી.	બાંગડી.	વાળા.	
ઘુઘરી.	બાલી.	વિંટી.	

પાઠ ૧૧.

ઝવેરાત.

પિરોજો.	માણેક.	લસણીઓ.	હીરો.
પોખરાજ.	મોતી.	લાલ.	

કાપડ.

રેશમી.		સુતરાઉ.	
અલેચો.	ગીગમ.	લાંગકલાથ.	મલમલ.
ઘાટ.	શાટીન.	જગનાથી.	આગાબાનુ.
કિનખાબ.	પિલાંઉ.	સોટીન.	નેટ.
ગાજ.	ઘાટપોટ.	છીંટ.	માદરપાટ.
પાજ.	મરારૂ.	દોરીઓ.	બાસ્તો.
		સેનો.	ડામટી.

સુતરાઉ તથા રેશમી કાપડાં.

અંગરખો.	સુરવાલ.	ગછરદાની.	ઇજાર.
ટુવાલ.	ચાદર.	જામો.	ઝભલું.
સુજની.	માથાંબાંધણું.	લેંગો.	ચોળી.
કાછો.	સાદરો.	ટોપી.	કાંચળી.
ગલેફ.	પિછોડી.	સાડી.	રૂમાલ.
મોજાં.	બનીઆન.	ડગલો.	પેઠી.

પાઠ ૧૨.

રંગ.

આતસીઆ.	કિરમજી.	પિળો.	સફેદ.
આસમાંની.	કંપીલો.	રાતો.	ભુરો.
ઉજળો.	ગોલાબી.	લાલ.	આબાસી.
કાળો.	જાંબુડો.	લીલો.	ધંઉલો.

મિઠાઈ.

બરફી.	મેસુર.	ચણાપાપડી.	સાકરીઆદાણા.
પેંડા.	કોપરાંપાક.	લાડવો.	નાનખતાઈ.
હલવો.	સુવાપાક.	સુતરફેણી.	ઘેવર.
માવો.	ગુંદરપાક.	સેવડી.	શીંગર.
જલેબી.	ગોળપાપડી.	એલચીદાણા.	ખાજું.

ઘરસંસારનો સામાન.

આરસી.	ટેબલ.	માંચી.	ઝુંમર.
ઝોળી.	ઢોલકી.	ફાનસ.	ઘડીઆળ.
પલંગ.	પેટારો.	પાટલો.	પાલણું.
તરાઈ.	કોચ.	પેટી.	વીણા.
ખાટલો.	કુરસી.	દિવી.	કબાટ.

પાઠ ૧૩.

વાસણ.

આફરગાનીસુ.	કોડીઉં.	ચમચ.	પીગાણી.
કળશિઆ.	કોડી.	ચુલાઓ.	ફુલાઉં.
કળેહુ.	ખમાણી.	છરી.	ખગાણું.
કઢાઈ.	ખુમચો.	તસ.	ઓઢીઉં.
કિટલી.	ગાગર.	તવાથો.	માટલું.
કાંટો.	ઝીલ.	તપેલું.	રકાબી.
કુજો.	ઘડો.	તરાંમડી.	લોહોડી.
કાંસીઆ.	ચાળણી.	પેણો.	બંગડી.
કથરોટ.	ચીપીઆ.	થાળી.	વાડું.
કડછી.	ચમચો.	દેગડી.	વેલણ.
આરણી	સીક.	ગળેલ.	કોડીઉં.
સુપડું.			ચાડું.

ધંધો રોજગાર.

કડીઓ.	ખાટકી.	નાણાવટી.	લુહાર.
કંદોઈ.	ખેડુત.	નેસ્તી.	વણકર.
કરાણી.	ગવલી.	પસ્તાગીઓ.	વૈદ.
કંસારો.	ગાંધી.	ભાભરભુંજો.	વેપારી.
કલાલ.	ઘાંચી.	મુનશી.	વાણોતર.
કરાઇ.	ચિકનદોજ.	મેહેતો.	સરાફ.
કસાઇ.	જમીનદાર.	મસાળ.	શિપાઈ.
કાપડીઓ.	તંબોલી.	મજુર.	સુથાર.
કિલીદાર.	તેલી.	માછી.	સોદાગર.
કુંભાર.	દરજી.	માળી.	હમાલ.
કોળી.	દલાલ.	મોચી.	રંગરેજ.
ખલાસી.	ધોબી.	જાદુગર.	સોની.

પાઠ ૧૪.

માલ અથવા વેપારની જીનસો.

અત્તર.	ખાંડ.	દોરડાં.	સાકર.
અફીણ.	ગંધક.	નિમક.	સાબુ.
અળસી.	ગુલાબ.	નેતર.	શાલ.
એરંડીઉ.	ગોળ.	પારો.	શિંગડાં.
ઊન.	ઘી.	બીલોરકામ.	સિંદુર.
કપુર.	ચાહ.	મજીઠ.	સુખડ.

કસ્તુરી.	ચાંમડાં.	મીણ.	પાન.
કાગળ.	ચાંદી.	મોતી.	સુતર.
કાફી (બુંન.)	ચીનીકામ.	રાઈ.	સોપારી.
કિનખાબ.	છીંટ.	રૂ.	સુરોખાર.
કેસર.	તંબાકુ.	રેસમ.	હાથીદાંત.
કોપરેલ.	તાર.	લાખ.	હિંગ.
કોલસો.	તેલ.	સણ.	હિંગળો.
ખજુર.	દારૂ.	સરકો.	ફટકી.
			સુંઠ.

પાઠ ૧૫.

પૃથ્વીનાં દેશો.

યુરોપ.	ઈરાંન.	બંગાળ.	કાઠીઆવાડ.
એશિયા.	કાબુલ.	બાહાર.	કચ્છ.
આફ્રિકા.	તુર્કસ્તાન.	આઉદ.	ખાનદેશ.
અમેરિકા.	અર્બસ્તાન.	અજમેર.	બીરાર.
ઈંગ્લાંડ.	હિંદુસ્તાન.	માહીસોર.	માલવાંન.
ફ્રાન્સ.	કાસ્મીર.	સિંધ.	કરનાટક.
ચીન.	પંજાબ.	ગુજરાત.	મલબાર.

શેહેરો.

કલકત્તા.	પુણું.	લાહોર.	બોખારા.
મધરાજ.	શોલાપુર.	આગ્રા.	કેરમાંન.
મુંબઈ.	ઓરંગાબાદ.	લકનો.	તેહેરાન.

અમદાવાદ.	હેદરાબાદ.	પટણા.	ઇશ્કાહાંન.
ભરૂચ.	દોલતાબાદ.	કાશી.	શિરાજ
સુરત.	અલાહાબાદ.	નાસક.	બુશેહેર
નોસારી.	બીજાપુર.	મુલતાંન.	પેકિન
ખંભાત.	નાગપોર.	ગોવાલીઅર.	કનતાંન
વડોદરે.	એહમદનગર.	ઉજેન.	મકાઉ
દમણ.	ઇનદોર.	મક્કા.	લંડન
ઉદેપોર.	દિલ્હી.	જદદા.	પેરીશ

પાઠ ૧૬.

નદીઓ.

ઇનડસ.	ગોદાવરી.	નર્મદા.	સતલજ
કાવેરી.	ચિનાબ.	માહી.	સાબરમતી
કૃષ્ણા.	જમના.	માહાનદી.	બિયા
ગંગા.	તાપી.	રાવી.	ઝેલમ

આઠે દશા.

ઉગમણ.	ઓતર.	અગનીખુણો.	નૈરૂત
આથમણ.	દખણ.	ઈશાન.	વાવ્ય

પારશીના મહીના.

ફરવરદીન.	અમરદાદ.	આદર.
અર્દિબેહસ્ત.	શેહરીવર.	દએ.
ખુર્દાદ.	મેહેર.	બેહમન.
તીર.	આંવાં.	સ્પન્દાર.

પાઠ ૧૭.

પારસીના તીસે રોજ.

૧ અહુર્મજદ.	૧૧ ખુરશીદ.	૨૧ મીનોરામ.
૨ બેહમન.	૧૨ મોહોર.	૨૨ ગોવાદ.
૩ અર્દિબેહસ્ત.	૧૩ તીર.	૨૩ દએપદીન.
૪ શેહરીવર.	૧૪ ગોશ.	૨૪ દીન.
૫ સ્પન્દાર.	૧૫ દએપમેહર.	૨૫ અર્શસંગ.
૬ ખુર્દાદ.	૧૬ મેહર.	૨૬ આસ્તાદ.
૭ અમર્દાદ.	૧૭ સ્રઓશ.	૨૭ આસમાંન.
૮ દએપઆદર.	૧૮ રશ્ને.	૨૮ જમીયાદ.
૯ આદર.	૧૯ ફ્રવરદીન.	૨૯ મારાસ્પન્દ.
૧૦ આંવાં.	૨૦ બેહરાંમ.	૩૦ અનીરાંન.

અંગ્રેજી મહીના.

	દિવસ.		દિવસ.
૧ જાનેવારી.	૩૧	૭ જુલાઈ.	૩૧
૨ ફેબ્રુવારી.	૨૮	૮ આગસ્ટ.	૩૧
૩ માર્ચ.	૩૧	૯ સપટેમબર.	૩૦
૪ એપ્રિલ.	૩૦	૧૦ અકટોબર.	૩૧
૫ મેએ.	૩૧	૧૧ નવેમબર.	૩૦
૬ જુન.	૩૦	૧૨ ડીશેમબર.	૩૧

પાઠ ૧૮.

હીંદુના મહીના.

(શિયાળો.)	(ઉન્હાળો.)	(ચોમાસું.)
૧ કારતક.	૫ ફાગણ.	૯ આખાડ.
૨ માગસર	૬ ચૈતર.	૧૦ શ્રાવણ.
૩ પોસ.	૭ વૈશાખ.	૧૧ ભાદરવો.
૪ માહા.	૮ જેઠ.	૧૨ આસો.

અઠવાડીઆના વાર.

૧ રવી.	૫ બ્રહસ્પત
૨ સોમ.	૬ શુક્ર
૩ મંગળ.	૭ શની
૪ બુધ.	

તેહેવારનાં નામ.

મુકતાત.	દસેરા.	ગોકળઆઠમ.	બકરીઈદ.
પતેતી.	દિવાસો.	નાગપાચમ.	મોહોરમ.
નોરોજ.	હોળી.	ગોવાલીઆ અ·	રમજાન.
ગહંબાર.	શંકરાંત.	ગીઆરસ.	નાતાલ.
બળેવ.	વસંત પંચમી.	ગણેશચોથ.	ક્રીસમીસ.
દિવાળી.	રામનવમી.	ઉતરાંણ.	

પાઠ ૧૯.

હિસાબ.

અંક.	ગુણાકાર.	ત્રિરાશી.	દશાંશ.
સરવાળો.	ભાગાકાર.	પંચરાશી.	બીજગણિત.
બાદબાકી.	ભાંજણી.	અપૂર્ણાંક.	ભૂમિતિ,

કોષ્ટક.

રેસ.	પોણો.	નવટાંક.	ફેરો.	અઠવાડીઉં.
દમડી.	રૂપીઓ.	પાસેર.	આંગળ.	પખવાડીઉં.
અડધી.	મોહોર.	અચ્છેર.	તસુ.	માસ.
ડોહડિયું.	રતી.	સેર.	ગજ.	વર્ષ.
પૈસો.	વાલ.	મણ.	પળ.	દાયકો.
આનો.	યવ.	ખાંડી.	ઘડી.	સદી.
પાવલો.	માસો.	ટીપરી.	પોહોર.	
અડધો.	તોલો.	પાએલી.	દિવસ.	

વ્યાકરણ.

સ્વર.	ક્રિયાપદ.	સર્વનામ.	પુલ્લિંગ.
વ્યંજન.	વર્તમાન કાળ.	અવ્યય.	સ્ત્રીલીંગ.
નામ.	ભૂત કાળ.	એકવચન.	નપુંસકલીંગ.
વિશેષણ.	ભવિષ્ય કાળ.	બહુવચન.	વિભક્તિ.

પાઠ ૨૦.

ઇંદ્રિઓ.

૧ જોવું.	આંખ.
૨ સુંઘવું.	નાક.
૩ લાગવું.	શરીર.
૪ ચાખવું.	જીભ.
૫ સાંભળવું.	કાન.

સ્વાદ.	ખારૂં.	પારદર્શક.	ઝાંખુ.
મિઠું.	તિખું.	અપારદર્શક.	પ્રવાહી.
ખાટું.	ખટમિઠું.	ચળકતું.	અપ્રવાહી.
કડવું.	ખરબચડું.	ભારે.	લીલું.
નક્કર.	લીસું.	ઉનું.	સુકું.
નરમ.	હલકું.	ઠંડું.	

ચોપડી.

પુઠું.	શબ્દ.	લીટી.	આરંભ.
કાગળ.	અક્ષર.	હાંશીઓ.	સમાપ્ત.
પાના.	ચિન્હ.	દિબાચો.	
આંકડા.	વાક્ય.	સાંકળીઊં.	

વનસ્પતિ.

ઝાડ.	પાતરાં.	છાલ.	થળીઓ.
છોડવો.	કલમ.	રસ.	કણસું.
મુળીઆં.	કળી.	ગર.	દાણા.
ડાળ.	ફુલ.	રેસો.	
થડ.	બી.		

પાણી.

બાફ.	મોજો.	મહાસાગર.	કરાં.
વરાળ.	ઝરો.	નેહેર.	વાદળાં.
બરફ.	નદી.	તળાવ.	દવ.
હવા.	દરીઓ.	સરોવર.	ઝાકળ.
પવન.	સમુદ્ર.	વરસાદ	ધુમસ.

પાઠ ૨૧.

માણુસનાં શરીરને લગતા શબ્દો.

				રોગ.
માથું.	જલફાં.	થાપો.	ગુરદો.	તાપ.
ભેજું.	ચોટલી.	ગુટણ.	તલ્લી.	સનેપાત.
કપાળ.	ગળું.	હાથ.	કલેજું.	લકવો.
આંખ.	ગરદન.	કાખ.	ફેફસું.	ખઈ.
ભવાં.	ખાધો.	કોણી.	ઓઝરી.	ખુજળી.
પાંપણ.	ડોકું.	કાંડું.	આંતરડું.	કોહોડ.
કીકી.	ડાચું.	પગ.	માસ.	જળંદર.
મોહોડું.	ધડ.	નળો.	હાડકું.	શિતળા.
તાળક.	છાતી.	ઘુંટી.	ચામડું.	ગોવરૂં.
હોઠ.	ખભું.	એડી.	પિત્તો.	કમળો.
દાંત.	પીઠ.	હથેલી.	ઊંઘ.	આંકડાં.
દાઢ.	બરડો.	પંજો.	આંસુ.	ઓકારી.
જીભ.	કમ્મર.	આંગળાં.	પસીનો.	પિત્ત.
ગાલ.	કેડ.	અંગોઠો.	લોહી.	મોરચી.

નાંક.	કુખ.	પોંહોંચો.	થુક.	અજીરણ
નસકોરૂં	પાંસળાં.	મુઠી.	છીંક.	વાઈ.
કાંન.	ફીરૂ.	નાડી.	નીટ.	દમ.
દાઢી.	પેટ.	રગ.	નખ.	ડાંસો.
ચેભીઆ.	જાંગ.	નસ.	બગલ.	દરાઝ.
મુછ.	ટાંગ.	દિલ.	કાતરા.	વાળો.

પાઠ ૨૨.

જુદી જુદી નાત અથવા કોંમ.

પારસી.	હિંદુ.	મુસલમાન.	અંગ્રેજ.
શેનશાહી.	બ્રાહ્મણ.	મોગલ.	ફીરંગી.
કદમી.	ક્ષત્રી.	આરબ.	ઇઆહુદી.
દસ્તૂર.	વાંણીઆ.	હોરા.	ઈસ્રાયલ.
મોબેદ.	ભાટીઆ.	ખોજા.	આરમાની.
બેહેદીન.	લુહાણા.	મેમન.	

સગાઈ.

બાપ.	મા.	માટી	બઇએર.
બપાવો.	બપાઈ.	સસરો.	સાસુ.
મમાવો.	મમાઈ.	જમાઈ.	વહુ.
કાકો.	કાકી.	વેહેવાઈ.	વેહેવાંણ.
મામો	મામી.	સાળો.	સાળી.
માસો	માસી.	દેર.	દેરાણી.
ફુઓ.	ફુઈ.	જેઠ.	જેઠાણી.
છોકરો	છોકરી.	બનેવી.	બેહેન.
ભાઈ	ભોંજાઈ.		
ભત્રિજો.	ભત્રિજી.		
ભાણેજ.	ભાણજી.		

પાઠ ૨૩.

પારસી સ્ત્રીઓનાં નામ.

આવાંબાઈ.	મેહેરબાઈ.	જાઈજી.	ભીખાઇજી.
ખરશેદબાઈ.	શીરીનબાઇ.	જીવનાઇ.	માણેકબાઇ.
ગુલબાંઇ.	આસીબાઈ.	ડોસીબાઇ.	રતનબાઈ.
દીનબાઈ.	કુંવરબાઇ.	ધનબાઇ.	રૂપાંબાઈ.
નવાજબાઇ.	ચાંદનબાઇ.	પુતલીબાઈ.	સુનાબાઇ.
પીરોજબાઇ.	જરબાઈ.	બચુબાઇ.	હીરાંબાઇ.

પારસી પુરૂષોનાં નાંમ.

અરદેશર.	બરજોરજી.	જાંહાંગીર.	શાવકશાહ.
આદરજી.	બહમનજી.	જાલભાઈ.	શેહેરીઆરજી.
કાવસજી.	બેજનજી.	દારાશાહ.	દાદાભાઈ.
કેઆસજી.	સોહોરાબજી.	દોરાબજી.	પાલણજી.
કેકોબાદ.	હોરમજજી.	નવરોજજી.	ભીખાજી.
કેખશરૂ.	ઉકરજી.	નોશરવાનજી.	માણેકજી.
ખરશેદજી.	એદલજી.	બેહેરામજી.	મેહેરજી.
પીરોજશાહ.	કાહનજી.	મંચેરજી.	સંતોકજી.
પેશોતનજી.	કુંવરજી.	મેહેરવાંનજી.	સુકલાજી.
ફરાંમજી.	જીવનજી.	રૂસતમજી.	જમાસ્પજી.
ફરદુનજી.	જમશેદજી.	શાપુરજી.	નહાનાભાઈ.

પુલ્લિંગ.	સ્ત્રીલીંગ.	નપુસકલીંગ.	અનેકવચન.
છોકરો.	છોકરી.	છોકરૂં.	છોકરાં.
ઘોડો.	ઘોડી.	ઘોડું.	ઘોડાં.
કુતરો.	કુતરી.	કુતરૂં.	કુતરાં.
બકરો.	બકરી.	બકરૂં.	બકરાં.
ધણી.	ધણીઆણી.		
ગોર.	ગોરાંણી.		
પારસી.	પારસણ.		
દરજી.	દરજણ.		
ધોબી.	ધોબણ.		
મોચી.	મોચણ.		
વેરાગી.	વેરાગણ.		

પાઠ ૨૪.

ક્રીયાપદો.

મુળધાતુ.	વી. વરતમાન.	ભુત.	ભવીષ્ય.
ખા.	ખાવું.	ખાધું.	ખાસે.
પી.	પીવું.	પીધું.	પીસે.
કર.	કરવું.	કીધું.	કરસે.
બેસ.	બેસવું.	બેઠું.	બેસસે.
ઉઠ.	ઉઠવું.	ઉઠયું.	ઉઠસે.
સુ.	સુવું.	સુતું.	સુસે.
સુંઘ.	સુંઘવું.	સુંઘ્યું.	સુંઘસે.

મુળધાતુ.	વિ. વર્ત્તમાન.	ભુત.	ભવિષ્ય.
જમ	જમવું	જમ્યો.	જમશે.
જા.	જવું.	ગયો.	જશે.
લે.	લેવું.	લીધું.	લેશે.
આપ.	આપવું.	આપ્યું.	આપશે.
માર.	મારવું.	માર્યું.	મારશે.
કાપ.	કાપવું.	કાપ્યું.	કાપશે.
વેચ.	વેચવું.	વેચ્યું.	વેચશે.
બોલ.	બોલવું.	બોલ્યો.	બોલશે.
ચાલ.	ચાલવું.	ચાલ્યો.	ચાલશે.
ચાવ.	ચાવવું.	ચાવ્યું.	ચાવશે.

પાઠ ૨૫.

સાધીત નામ.

ડાહ્યું.	ડાહાપણ.	મિત્ર.	મિત્રાઈ.
બુજ્જુર્ગ.	બુજ્જુર્ગી.	ચતુર.	ચતુરાઈ.
ભુંડું.	ભુંડાઈ.	સાચું.	સચાઈ.
ભલું.	ભલાઈ.	નવરૂં.	નવરાસ.
સોહેલું.	સોહેલાઈ.	પ્યાર.	પ્યારૂં.
સોંઘું.	સોંઘાઈ.	કવડું.	કવડાસ.
બુરૂં.	બુરાઈ.	મિઠું.	મિઠાસ.
સોજું.	સોજાઈ.	ગુનાહ.	ગુનેહગાર.
હાજર.	હાજરી.	વાકેફ.	વાકેફગાર.
ઘરડું.	ઘડપણ.	ખબર.	ખબરદાર.
દાના.	દાનાઈ.	ગરમ.	ગરમી.
સાફ.	સફાઈ.	દોસ્ત.	દોસ્તી.
થોડ.	થોડાઈ.	જઈફ.	જઈફી.

પાઠ ૨૯.

એક બીજાથી ઉલટા શબ્દો.

હા.	ના.	ખુશાલી.	દિલગીરી.
આપ.	લે	હસવું.	રડવું.
જા.	આવ.	ઊંઘાવું.	જાગવું.
બેસ.	ઉઠ.	મેહેનત.	આળસાઈ.
મિઠું.	કડવું.	ભલું.	ભુંડું.
સારૂં.	માઠું.	નિતરૂં.	ગદલું.
સાચું.	જુઠું.	સાફ.	મેલું.
ઉપર.	હેઠળ.	ડાહ્યું.	ઘેલું.
આગળ.	પાછળ.	મોહટું.	ન્હાનું.
હમણા.	પછી.	જાડું.	પાતળું.
નઝદિક.	દુર.	નેકી.	બદી.
લાંબુ.	ટુંકું.	સુખ.	દુઃખ.
જાડું.	પાતળું.	સુધારો.	બિગાડ.
ઉતરવું.	ચઢવું.	નમનતાઈ.	ગર્વ.
ઊંચું.	હલકું.	ઉજળું.	કાળું.
ઊંચું.	નીચું.	સાહુકાર.	ચોર.
મોઘું.	સોંઘું.	થંડું.	ગરમ.
સુઘડ.	ફુઆડ.	તાજું.	વાસી.
ભારી.	હલકું.	લીલું.	સુકું.

પાઠ ૨૭.

એકમેકથી ઉલટા સાધીત વગેરે શબ્દો.

ઉપયોગી.	નિરૂપયોગી.	ધન.	નિર્ધન.
આકાર.	નિરાકાર.	આશા.	નિરાશા.
સમજુ.	અણસમજુ.	રોગી.	નિરોગી.
ઘટતું.	અણઘટતુ.	સપુત.	કપુત.
દીઠું.	અણદીઠું.	અદબ.	બેઅદબ.
હિત.	અણહિત.	વફાઈ.	બેવફાઈ.
અંત.	અનંત.	શરમ.	બેશરમ.
અર્થ.	અનર્થ.	ઈમાન.	બેઈમાન.
હાજર.	ગેરહાજર.	ફળ.	નિષ્ફળ.
વાજબી.	ગેરવાજબી.	હદ.	બેહદ.
સલુકાઈ.	ગેરસલુકાઈ.	ડોળ.	બેડોળ.
ઉમેદ.	નાઉમેદ.	દિલ.	બેદિલ.
રાજી.	નારાજી.	કબુલ.	નાકબુલ.
પસંદ.	નાપસંદ.	ઈનસાફ.	બેઈનસાફ.
પાક.	નાપાક.	કાયદો.	બેકાયદો.
ફરમાન.	નાફરમાન.	ખબર.	બેખબર.
મંજુર.	નામંજુર.	ગુમાન.	બેગુમાન.
મરદ.	નામરદ.	ગુનાહ.	બેગુનાહ.
મુરાદ.	નામુરાદ.	તકસીર.	બેતકસીર.
લાયક.	નાલાયક.	નસીબ.	બેનસીબ.
વાકેફ.	નાવાકેફ.	ફિકર.	બેફિકર.

ભાગ ૨ જો.

પાઠ ૧.

બે શબ્દોનાં વાક્યો.

રાતી સાડી.	જુઠી ખુમ.	મોરનાં પિચ્છ.
પીળી ટોપી.	સાચી વાત.	બકરીનું શિંગડું.
પાજની ચોળી.	લાલ ઘોડા.	મોરીનો નળ.
ચિકનનું ઝબલું.	લીલું ઝાડ.	ઝાડનાં ફળ.
ઝીણા બાળ.	કાળી રાઈ.	કાચનો ખડીઓ.
ગરમ ચાહે.	સફેદ દુધ.	ગરીબ ગાય.
મિઠું મધ.	ખાંડનો શીરો.	ગોળ દડો.
ખાટું બોર.	દરાખનો ઝુમખો.	મોટું ઘર.
તિખાં મરી.	ગોલાબનું ફુલ.	ઘઉંનો આટો.
સુકાં મરચાં.	ઘોડાની સરત.	ચોખાની રોટલી.
નરમ ગાદી.	કાચની બારી.	અર્ધગજ કપડું.
કઠણ લાકડું.	લાકડાંની પાટી.	બસેર ખાંડ.
નવો સદરો.	સોહોડાની છરી.	ચારમણ ચોખા.
જુની ઈજાર.	સોનાંની વિંટી.	એક ફરો ચણા.
ધનની પેટી.	રૂપાનો કળશીઓ.	પા તોલો સોનું.
હું બેસું.	હમે બેઠાં.	હમે આવસું.
તું જા.	તમે ગયાં.	તમે જશો.
તે આવેછે.	તેઓએ ખાધું.	તેઓ ખાશે.

પાઠ ૨.

ત્રણ શબ્દોનાં વાકયો.

તમારો હાથ સાફ છે.
કેરીનો રસ મિઠો છે.
તે છોકરી ચંચળ છે.
આ છોકરો ડાહ્યો છે.
બળદને ચાર પગ છે.
તેઓ જલદીથી નહાસેછે.
પેલો ઉઠીને બેસેછે.
તમે જાગોછો.
તે છાસ પીએછે.
તેઓ ઘેર જાયછે.
તે મોટેથી બોલેછે.
પેલી ચકરડી ગોળ ફરેછે.
રાતરે અંધારૂં પડેછે.
સવારે ઉજરડું પડેછે.
આએ છોકરી રડેછે.
તે ઉંદર દરમાં ભરાયછે.
હું રોજ નિશાળે જાંઉછુ.
હું કાગળ લખું તે તમે વાંચો.
તેઓ ગાડીમાં બેસીને જાયછે.
ડાહીબાઈનાં કપડાં મેલાંછે.
બિલાડીની પુછડી વાંકીછે.
આ ચોપડીનું પાનું ફાટેલું છે.
માણસને બે હાથ અને બે પગછે.
પેલી છોકરી જોરથી દોડેછે.
તે પડી જશે.
બાઈ ચોપડી વાંચેછે.
પેલું ઘર નાહનું દેખાયછે.
ઘોડા સુકું ઘાસ ખાએછે.
તે બુમ પાડેછે.

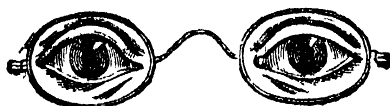
પાઠ ૩.

વાતચીત.

આવો બેશો.
તમારી શી ખબરછે?
તમારા હકમાં દુવા કરૂં છું.
તમારો બાઈ કાંહાં છે?

માહારો ભાઈ નિશાળે ગએલો છે. તે સાંહાંજે ઘેર આવશે.
તમારો ભાઈ શું શિખેછે?
તે વાંચવા, લખવા, તથા હિસાબ શિખેછે.
તમારૂં નાંમ શું? માહારૂં નાંમ ગુલબાઇ.
તમારો બાપ શો ધંધો કરેછે? તેવણ વેપાર કરેછે.
તમે કાંહાં જાઓછો? હવે હું ઘેર જઈશ.
તમે શું કરોછો? હું કપડાં સીવું છું.
મારી નાધલી બેહેન તો ભાઇને રમાડેછે.
બારણા આગળ કોણ છે? કોઈ માણસ બાવાને મળવા આવ્યુંછે.
તેને અંદર બોલાવો. કુરસી આપીને બેસાડો.

પાઠ ૪.

હું જોઊં છું શાથી? આંખથી.
હું સાંભળુંછું શાથી? કાનથી.
નાક શું કામનું? સુંઘવાને કાંમનું.
મહારૂં મોહોડું શા કામનું? ખાવા, અને સારા મિઠા બોલો બોલવાને કાંમનું.
હું ચાલુંછું શાથી? પગથી.
મહારા હાથ કેટલા છે?
બે હાથનાં આંગળાં કેટલાં?
બે હાથ ને બે પગ મળીને કેટલાં આંગળાં થયાં.

મહારી ઈજાર શાંનીછે? રેશમની.
રેશમ શાનું બનેછે?
એક જાતના કીડા થાયછે, તે પોતાનાં પેટમાંથી તાર કાઢીને રેશમની દડી બનાવે છે, તેમાંથી રેશમ બનેછે.
તમારો સદરો શાનોછે? સુતરાઉ કાપડનો.
સુતર શાનું બનેછે? રૂનું બનેછે.
રૂં ઝાડ ઉપર પાકેછે.
રૂનાં ઝાડને કપાસ કહેછે.

પાઠ ૫.

મેંઢાંનાં બદન ઉપરના ઝીણા બાળને ઊન કહેછે. ઊનનાં ગરમ કપડાં બનેછે. તે પેહેરયાથી શિયાળામાં ઘણી થંડી લાગતી નથી.
હું ચાલતાં ચાલતાં ઘણી થાકી ગઈ.

માહારી પાસે એક લખેલી અને બીજી છાપેલી ચોપડી છે.

તમારી પાસે કેટલી જાતનું કાપડ છે. ત્રણ જાતનું, રેશમી, સુતરાઉ ને ઉનનુ.

મને ચીઠ્ઠી લખવા કાગળનો એક તાવ આપો.

તમે કેટલા દાવ રમ્યાં? દશ દાવ.

તમે નાગ જોયો છે? તેનો રંગ કેહેવો છે?

મહારી બેહેનને રાગ કહાડીને ગાતાં આવડે છે.

રાણીનાં રાજમાં લોકો સુખી છે.

જેની પાસે લાખ રૂપીઆ હોય તે લખપતી કહેવાય.

સુનાબાઇએ મહને બાત મારી, તેથી તેનેજ લાજ લાગી.

મહારી માના ગળામાં હીરાનો હાર અને હાથે મોતીની બાંગડી છે.

પાઠ ૬.

આ છરી કીટાઇને બુઠ્ઠી થએલી છે.

આ છોકરી ઘણીજ નીચીછે.

દિવાળીના મેળામાં લોકોની ભીડ ઘણી થાયછે.

તમે લખતી વખતે ઘણી ભુલ ચુક કરોછો.

ચંડીની રૂતમાં ઘણી તાહાડ પડેછે.

જરબાઈનું રૂપ ઘણું સારૂં છે. અને તે ઘણીજ સુખીછે.

મહારી માને ભૂત તથા જાદુ કોટળનો ખોટો વેહેમ છે, તે સમજાવીને કાઢો નાખવો જોઈએ. હેવા વેહેમથી લોકો દુઃખી થાયછે.

દાન કીધાથી પુન લાગેછે.

ચોરી કરનારને કેદની સજા મળેછે.

મહારા શેઠને ગએ વર્ષ વેપારમાં ખોટ ગઈ, તેથી તેણે આએ વર્ષ ધંધો કીધો નહી.

રોજ રાતના આઠ વાગતાં તોપ પડેછે.

આ ગીત ગાનારીનો કંઠ ઘણો સારો છે.

ઘડીઆળને કુંચી આપી નહીં તેથી તે બંધ પડેલું છે.

ઘરમાં માખ તથા મચ્છરથી હમે ઘણાં હેરાન થઈએછે.

પાઠ ૭.

નીતિને લગતી શિખામણો.

સદા સાચું બોલવું. સર્વેનું ભલું ઈચ્છવું.

ગરીબ નાચારપર દયા કરવી.

ધર્મનું કાંમ તરત કરવું. ગરીબ લોકોનું પાળણ કરવું.
માબાપની સેવા કરવી.
માબાપને માન આપવું અને તેઓનું કહ્યું કરવું.
વડીલોની સામને બોલવું નહી.
ભાઈ બેહેન તથા સગાં વાહાલાં સાથે હળી મળીને ચાલવું, અને એક બીજા ઉપર હેત રાખવું.
સારાં અને ડાહ્યાં લોકોની સંગત કરવી.
વેહેવાર ચોખ્ખો રાખવો. સારાં સલુકથી ચાલવું.
નિતરોજ ખોદાને યાદ કરતા રેહેવું અને ખોદાની બંદગી કરવી.
પાપ કરવું નહી. જુઠું બોલવું નહીં.
દગો કરવો નહીં. ઠગાઈ કરવી નહીં.
કોઇને દુઃખ દેવું નહીં. ચોરી કરવી નહીં.
ભુંડાં કાંમ કરવાં નહીં. કોઇને માઠું બોલવું નહીં.

પાઠ ૮.

કોઈની ચાડી ચુગલી કરવી નહીં. કોઇને ગાળ દેવી નહી.
મોહોડામાંથી માઠા સખુન કાઢવા નહી.
સદા વિચારીને બોલવું. બોલીને ફરી જવું નહી.

કજિયો ટંટો કરવો નહી. મસ્તી તોફાન કરવું નહી.
મારામારી કરવી નહી. કેફ કરવી નહી.
ચેડાં કહાડવાં નહી. કપડાં ફાડવાં નહી અને મેલાં કરવું નહી.
ફેલ કરવાં નહી. કોઈની સાથે વેર રાખવું નહી.
કોઈ સાથે દુશમની કરવી નહી. કોઈની અદેખાઈ કરવી નહી.
કોઈની લાજ લેવી નહી.
કજીયા ખોરની સંગત કરવી નહી.
લુચ્ચાઈ કરવી નહી.
ઉતાવળાં થવું નહી. વિચારીને બોલવું.
પુનના કાંમ કરવાં.
આખમાં શરમ રાખવી. સારાં સલુકથી ચાલવું.

પાઠ ૯.

નરમાસ, ધીરજ તથા સલુકાઇથી બોલવું.
વગર વિચારે કાંમ કરવું નહી. બિકટનું કાંમ આવી પડે ત્યારે ડાહ્યાં આદમીને પુછીને કરવું.
વગર પુછ્યે બોલવું નહી. ખાલી ટકટક કરવી નહી.
કોઈની વચ્ચે બોલવું નહી.
પુછે તેનો જવાબ આપવો.
સર્વે સાથે ભલાઈ કરવી. કોઇને અવગુણ કરવો નહી.
રીસ ઘણી ચઢાવવી નહી. કંકાસ ઘણો વધારવો નહી. જુઠી શાહેદી પુરવી નહી.
હરેક વાતમાં સમ ખાવા નહી. દાણ ચોરી કરવી નહી.
ભુખ્યા તરસ્યાની ખબર લેવી.
આંખે દીઠું તે ખરૂં માનવું. ખાતરી કીધાવિના કાંને સાંભળેલી વાત ઉપર ભરોસો લાવવો નહી.

રંગમાં ભંગ કરવો નહી.
કોઈને જુઠો વાયદો કરવો નહી.
કોઇ સાથે જુગ્ગો રમવો નહી.
કોઇને ઘણું હસવું નહી. ઊઘાડે પગે ચાલવું નહી.
રસ્તામાં કાંઇ ખાવું નહી. રસ્તે ચાલતાં દોડવું નહી. અ-
ણજાણે માર્ગે જવું નહી.
કોઇની નીંદા કરવી નહીં.
નમનતાઈ રાખવી, ગર્વ કરવો નહી.
સરા મિત્ર સાથે બિગાડ કરવો નહી.
કજીયો અથવા મારામારી થતી હોય ત્યાં ઉભાં રેહેવું નહી.
બીજાનો કજીયો પોતાને માથે ખેંચી લઇને વઢવું નહી. પો-
તાને મોહોડે વખાણ કરવી નહી.

પાઠ ૧૦.

ઈશ્વર.

ઇશ્વરે આપણ સર્વેને પેદા કીધાં, માટે ખુદાની હમેશાં યાદ
કરવી જોઇએ.

નિતરોજ ખુદાની બંદગી કરવી. ખુદાને પસંદ પડે તેવાં કાંમ કરવાં, કે તેથી સવાબ લાગે.

નરસાં કાંમથી દુર રેહેવું.

સારાં કાંમ કીધાથી સવાબ લાગેછે. નરસાં કાંમ કીધાથી પાપ લાગેછે.

આપણ જે કાંઈ કાંમ કરીએછે તે સર્વે ઈશ્વર જોએછે. ખુદા આપણને દેખાતો નથી, પણ તે સર્વે ઠેકાણે હાજરછે.

આપણે જેવાં બી રોપીએ તેવાં ફળ ચાખીએ.

જેવું કરીએ તેવું પામીએ.

સારાં અને નરસાં કાંમનો બદલો ખુદાતાલા માણસને આપેછે, માટે સદા નેક કાંમ કરવાં અને ભુંડાં કાંમથી વેગળાં રેહેવું.

સારાં કાંમના બદલામાં મરણ પછી બેહેશ્ત મળેછે. નરસાં કાંમના બદલામાં દોઝખ મળેછે.

પાઠ ૧૧.

મા બાપ.

આપણાં મા બાપ આપણને ઘણાં ચાહેછે, અને આપણી ઘણી જતન કરેછે.

તેઓએ આપણને જન્મ આપ્યો તથા પાળી પોશીને મોટાં કરયાં. તેઓએ આપણને સારી કેળવણી આપી, અને રૂડે માર્ગે ચાલવાને શિખવ્યું. તેઓએ આપણાં ઉપર અતિઘણો ઉપકાર કસ્યો છે, તેહેના બદલામાં ઘડપણની વખતે તેઓની ચાકરી તથા બરદાસ્ત કરવાની આપણી ફરજ છે.

મા બાપના ઉપકારનો બદલો બે ગુણવાંન છોકરાઓંએ કેહેવી રીતે વાળ્યો તેહેની એક વાત કહુંછું, તે સાંભળો.

એક શેહેરમાં એક પહાડ સળગી ઉઠયો તેથી લોકોનાં ઘરબાર તથા માલમતા સર્વે આગથી બળી જવા લાગ્યું, માટે સઘળાં લોકો પોતાની માલમતા લઇને નાહાસવા લાગાં. તે વેળાએ તે શેહેરમાં બે ઘણાજ ગુણવાન છોકરાઓ હતા. તેઓનાં મા બાપ ઘણુંજ ઘરડાં અને જઇફ હતાં અને નાહાશીને પોતાનો જીવ બંચાવવાની તેઓમાં શક્તિ નહી હતી; તે જોઇને તેઓના છોકરાઓએ પોતાની સઘળી જનસ, માલ તથા દોલત પડતી મેલીને પોતાનાં માબાપનો જીવ બંચાવ્યો. એક છોકરાએ પોતાના બાપને ખાંધ ઉપર લીધો અને બીજાએ માને ખાંધ ઉપર લીધી અને શેહેરની બાહાર નિકળી ગયા, તેથી તેઓની દોલત તો ગઈ પણ તેઓનાં મા બાપ સલામત રહયાં, એ છોકરાઓની ખુબીની વખાણ સર્વે કોઈ કરવા લાગ્યું, અને તેઓની વફાદારીની યાદ આજસુધી રહી ગઇછે.

સર્વે છોકરાંઓને ઘટેછે કે પોતાનાં માબાપ ઉપર એવીજ રીતનો ચાહા રાખવો તથા એજ પ્રમાણે તેઓની સેવા કરવી.

પાઠ ૧૨.

ચોરી.

મા બાપની ફરજછે કે છોકરાંઓને સારી કેળવણી આપે, નેક રસ્તે ચાલવાને સિખવે અને ભુંડાં કાંમ કરવા નહી દીએ. મા બાપ સારી કેળવણી આપે તો છોકરાં સમજુ અને સારાં નિકળે. મા બાપ પોતાનાં છોકરાંઓને લાડ લડાવે અને નરસે માર્ગે ચાલવા દીએ તો તે છોકરાં ખરાબ અને ભુંડાં નિકળે.

એક છોકરો એક દહાડે ઈંડું ચોરીને પોતાની મા પાસે લઈ ગયો ત્યારે તેહેની માએ લાલચ કરીને તે છોકરાને માર્યો નહીં; પછી તે છોકરો મોટી મોટી ચોરીઓ કરવા લાગ્યો અને શેવટે તેણે એક બાકળનું ધરેણું કાઢી લઇને ખુન કીધું ત્યારે તેહેને ફાંસી દેવાનો હુકમ થયો. તે વેળા પેલા છોકરાએ કાળાવાળા કરીને પોતાની માએને પોતાની પાસે બોલાવીને તેનો કાંન જોરથી કરડી ખાધો; તે વેળા લોકો ચીડાઈને કહેવા લાગ્યા જે આ કેહેવો દુષ્ટછે કે મરતો મરતોબી પોતાની માને દુઃખ દેછે. ત્યારે તે છોકરાએ જવાબ દીધો કે "ભાઈઓ તમો મહારા એહવાળથી વાકેફ નથી. હું જ્યારે પેહેલાં એક ઈંડું ચોરી લાગ્યો ત્યારે એ માએ મને સજા કીધી નહીં તેથી હું આજે આ સજાને પોંહોંચ્યો. એ માએ જો મને બાળપણથીજ વાર્યો હોત તો આજ હું ફાંસી શું કરવા જાત?"

પાઠ ૧૩.

ખોટાઈ.

કોઈ ભરવાડનો છોકરો "વરૂ આવ્યું રે વરૂ આવ્યું, કોઈ મ્હારી મદદે આવો!" એમ અમથોજ મોટા આવાજથી બુમ પાડીને આસપાસનાં લોકોને જુઠા ગભરાવતો હતો, તે વખતે લોકો જઈને જોતા ત્યારે વરૂ કોણનું ને ઘાત કોણની. એમ તે લોકો બીચારા ઘણીવાર ફીક્કા પડીને પાછા ફર્યા. પછી એક વખત એવું બન્યું કે ખરેખરૂંજ વરૂ આવ્યું, ત્યારે પેલો છોકરો પેહેલાં કરતાં વધારે ઘભરાઈને ઘણીજ બુમો પાડવા મંડી ગયો, પણ તેનાં બોલવા ઉપર કોઈએ ભરોસો રાખ્યો નહીં અને તેની મદદે કોઈ ગયું નહીં. તેથી વરૂએ પેલા છોકરાના સઘળાં ઘેટાં મારીને ખાધાં. એ ઉપરથી તે છોકરાનાં શેઠને બહુજ રીસ ચઢયાથી તેણે તે છોકરાને પોતાને ત્યાંહાંથી કહાડી મુક્યો. ત્યાર પછી તે છોકરાને કોઈએ ચાકરી રાખ્યો નહીં, ને તેણે રખડી રઝળીને તથા છેલે ભિખ માગીને પોતાનું ગુજરાંન ચલાવ્યું.

જુઠું બોલે જે કદી,
પાપો પુરો થાય;
તે માટે બાળક તમે,
ન કરો એ ઉપાય. ૧.
સાચામાં સુખ છે ઘણું,
સાચે સઉનો સ્નેહ;
સાચે રાચે જગપતિ,
સાચે શોભે દેહ. ૨.

પાઠ ૧૪.

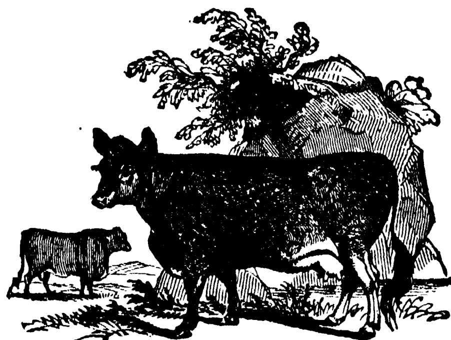

સંગત.

એક વાઘરી માળામાંથી પોપટનાં બે બચ્ચાં લઈ ગયો, તેમાંનું એક બચ્ચું સારાં માણસને ઘેર વેચ્યું, ને બીજું નઠારાને તાંહાં વેચ્યું. પેલાં સારાં માણસને ઘેર વઢવાડ કે ગાળાગાળી થતી નોહોતી; કોઈ ભુંડું બોલે નહીં; કોઈ આવે જાય તો તેને સારી રીતે બોલાવે અને માન આપે. પેલો પોપટ એ શિખ્યો. પણ પેલાં નઠારાં માણસનાં ઘરમાં તો રોજ મારામારી, ગાળાગાળી, લુચ્ચાઈ અને દંગાઈ થાય તે સઘળું બીજો પોપટ શીખ્યો. તે ગાંમનો રાજા એક દહાડો તે રસ્તેથી જતો હતો તેને જોઇને પેલો પોપટ ભુંડી ગાળો દેવા લાગ્યો અને બોલ્યો કે "હેને મારો, કાપો!" એ સાંભળીને રાજાને માઠું તો લાગ્યું, પણ બોલ્યો નહીં. આગળ ચાલતાં પેલાં સારાં માણસનું ઘર આવ્યું ત્યાં રાજાને જોઇને પેલો પોપટ મોટું માન આપીને મિઠા વચનો બોલ્યો. તે સાંભળી રાજા ઘણો અજબ થયો અને વિચાર કરતો કરતો ઘેર ગયો. પછી તપાસ કરતાં રાજાને માલમ પડ્યું કે એ બેહુ પોપટ એકજ મા બાપનાં બચ્ચાંછે. પણ એક નઠારી સોબતમાં રહ્યો તેથી નઠારો નિકળ્યો અને બીજો સારી સોબતમાં રહ્યો તેથી ભલો નિકળ્યો. છોકરાંઓએ આ શિખાંમણ કદી ભુલવી નહી કે જેવી સોહબત તેવી અસર.

પાઠ ૧૫.

ગાય.

છોકરાંઓ તમે ગાય જોઈછે? હાજી. અમારા ઘર આગળથી રોજ સવારના જાયછે. એ જાનવરને ચાર પગ હોય છે. તે ચારે પગ ચાલવાના કામમા લાવેછે માટે તેને ચોપગું જાનવર કેહેછે. એને માથા ઉપર બે આણીવાળાં શિંગડાં અને પછવાડે પુંછડું હોયછે. શિંગડાંથી એ જાનવર પોતાનો બચાવ કરેછે. પુંછડું એના દિલ ઉપર માખી મચ્છર વગેરે નાહાનાં જાનવરોને ઉરાડવાના કામમા આવેછે.

ગાયને આપણી પેઠે હાથ હોતા નથી. ત્યારે એ શાથી ખાતી હશે? ગાયનું ડાકું આપણી પેઠે નથી તેનું તો ડાકું નીચું હોય છે. તેથી તે નીચું ડાકું રાખી મોહોડથી ખાયછે. ગાય શું ખાતી હશે તે તમે જાણોછો? હાજી ગાયતો બધુંએ ખાય, ઘાંસ, દાણો રોટલા જે નાખીએ તે ખાય.

ગાય એ ઘણું ગરીબ જનાવર છે, વગર કારણે કોઇને મારતી નથી. કોઈ કોઈ ગાયતો મારકણી પણ હોયછે. પાસે જઇએ ત્યારે શિંગડાં ભોંકેછે. પાટું મારેછે. પાટું તે શું તે તમે જાણોછો? ગાય લાત મારે તે પાટું કેહેવાય. માટે અજાણી ગાય પાસે જવું નહીં.

ગાયને લોકો પાળેછે: તે આપણને દૂધ આપેછે. તે દૂધ પીધામા આવેછે; તે ઘણું ઉપયોગી જાનવર છે. દૂધનું દંહી, મલાઈ, માખણ અને ઘણીક જાતની મિઠાઇ બનેછે. ગાયનાં બચ્ચાંને વાછરડો કહેછે. તેને મોટો બળદ થયા પછી ગાડામાં જોડેછે. અને તેની પાસે હળ ખેડાવેછે.

દોહોરા.

ગુણ અગણિત છે ગાયમા,
સુખ દાતા કહેવાય;
દેછે તે દંહી દૂધ ઘી,
ખાંતે સૌ જન ખાય. ૧.
પશુ પંખી નર નારને,
જુઓ જન્મતી વાર;
ઘણું કરી ઘી દૂધ છે,
એજ પ્રાણ આધાર. ૨.

ક૦ દ૦ ડા૦

પાઠ ૧૬.

ભેંશ.

છોકરાં તમે જાણોછો કે ભેંશ પણ ગાયને મળતું જાનવરછે. પણ કેઈ વાતમા મલતું નથી તે તમે જાણોછો? નાજી. ત્યારે હું તમને કહુંછું. ય દ રાખજો,. ભેંશની ચામડી ગાયની ચાંમડી કરતાં જાડી અને કાળા રંગની હોયછે. ગાયની પેઠે તેની પિઠ ઉપર બાળ હોતા નથી. અને તેનાં શિગડાં ગાયનાં શિગડાં કરતાં ઘણાં મોટાં અને વાંકાં હોયછે.

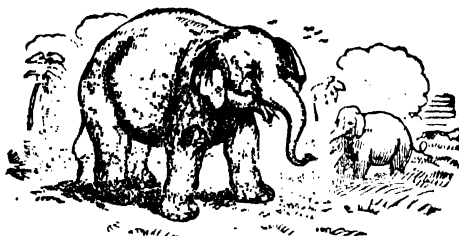
ભેંશને પાણીમાં રેહેવું બહુ ગમેછે. જ્યાં પાનીનાં ખાબોચિયા ભરેલાં હોય, અથવા ખાડાઓમાં કાદવ કિચડ વગેરે હોય ત્યાંહાં ભેંશ ઘણી ખુશીથી લોટયાં અને બરાડયાં કરેછે. તે નદીમાં અથવા તળાવમાં પાણીના અંદર ઊંચું ડોકું રાખી તર્યાં કરેછે.

ભેંસ ગાયના કરતાં ઘણું દુધ આપેછે. તેનાં શિગડાંની કાંશકી, છરીના હાથા, વગેરે ઘણીક ચીજો બનેછે. જેમ એ જનાવર જીવતાં આપણાં કામમાં આવેછે તેમ મુવા પછી પણ ઘણું કામનું છે. એનાં ચામડાંની ગાડીની ધમણ, જોડ, ચોપડીનાં પુઠાં વગેરે ઘણી ચીજો બનેછે.

ભેંશના નરને પાડો કેહેછે. તે ઘણો જોરાવર અને તોફાની હોયછે. કેટલાક દેશના લોકો એની પાસે હોળ ખેડાવેછે. કોઈ કોઇ જગો ઉપર તો એને કોશમા તથા તેલની ઘાણીમાં જોડેછે, તથા એની પિઠ ઉપર પખાળમાં પાણી ભરી ભિસ્તી લોકો રસ્તામાં પાણી છાંટેછે.

પાઠ ૧૭.

હાથી.

એ ચોપગાં જાનવરોમાં સહુથી મોહટું પ્રાણી ગણાય છે. એનાં શરીરનો અજાબ જેવો ભાગ જોઇએ તો એની શુંઢછે. તે એને નાકની અને હાથની જગો ઉપર કામમાં આવેછે. હરેક વસ્તુ ઉંચકવી મુકવી હોય તે સુંઢથી ઉંચકેછે. એના પગ થાંભલા જેવા જાડા હોયછે. એની આંખ અને કાન એના શરીરના બીજા ભાગોના પ્રમાણ કરતાં ઘણા મોહટાં છે. એના કાન પંખાની ગરજ સારેછે.

હાથી એક ઘણું ગંભીર અને સમજુ જનાવર છે. હાથી સેહલથી પળાય છે. રાજાઓ પોતાને ઘેર હાથી પાળેછે. અને તેના ઉપર અંબાડી યાને હોદ્દો કરી તે ઉપર સવારી કરેછે, અને કેટલીક જગોએ એના ઉપર લશ્કરી અસબાબ મુકી ભારબરદારીનું કામ કરાવેછે. એ વગર થાકવે રોજના પચાસ ગાઉ મુસાફરી કરી શકેછે. કહેછે કે હાથી શો વર્ષ સુધી જીવેછે.

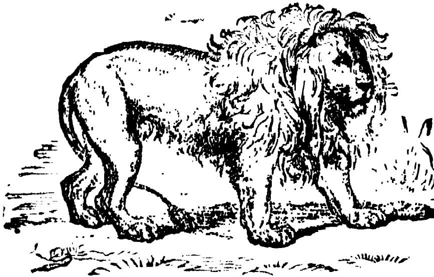
જેવું એ જનાવર ગરીબ છે તેવું ચીડાએલું હોયતો ઘણું નુકસાન કરેછે. હાથી પોતાની રખેવાળી કરનાર માહાવતને

તાબે રહેછે. એ માહાવત અંકોરા નામનાં હથ્થીઆર વડે હાથીને પોતાના હુકુમમાં ચલાવેછે તથા ઉભો રાખેછે અને બેસાડેછે.

હાથ્થીનો ખોરાક ઘાસ દાણો વગેરે છે, પણ તેનો મુખ્ય ખોરાક વડનુ ઝાડ ગણાયછે. જો વડનુ ઝાડ એને મળ્યું તો એ જાનવરને બીજાં કશાંની ગરજ પડતી નથી. હાથ્થી આફ્રિકા ખંડમાં તથા હિંદુસ્થાનમાં પુષ્કળ મળી આવેછે.

પાઠ ૧૮.

સિંહ.

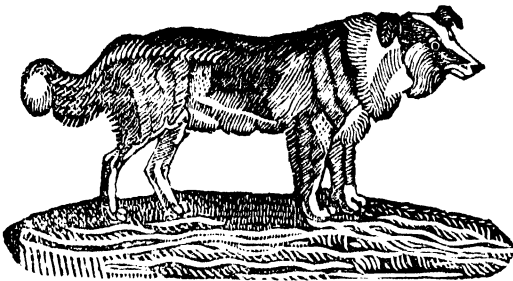
સિંહ એ બિલાડીની જાતનું ઘણુંજ ભયંકર ફાડી ખાનારૂં પ્રાંણી છે. એનો દમામ અને ઠસ્સો જોઈનેજ આપણને ભય પેદા થાયછે. બીજાં પ્રાંણી કરતાં એ વધારે કઉઆત ધરાવેછે. આ ઉપરથી એને પશુઓનો રાજા એવું નામ આપ્યું છે. નર સિંહની ગરદનપર લાંબા ને જાડા બાળની યાલ હોયછે, તે જ્યારે ગુસ્સે ભરાય છે ત્યારે, અથવા તો મરજી પડતે ઉભી કરેછે. એના ભયંકાર ને મોટા બરાડા ઘણા દુરથી સંભલાયછે. એ પોતાનું રેહેઠાંણ ઘણું કરીને પાંણીની નજદીક મોટી

ઝાડીઓમાં અથવા ગોફામાં ફરેછે, કે તેને શિકાર મળ્યા વગર રહે નહી. એ પોતાના શિકાર ઉપર તાકી એકેદમ દુરથી કુદકો મારી ધસારો કરેછે; અને ઘણું કરીને તો તે પોતાની પેહેલીજ કોશેશમાં પાર પડેછે. જો તક મળી તો માંણસ વ-ટિકને તે છોડતો નથી. એવું જણાયલુંછે કે આ જોરમંદ, ભ-યંકાર, ને ઘાતકી પ્રાંણીને કોઇ કોઇવાર જો બચપણથીજ પ-કડીને પાળ્યું હોય તો તે પલાઇ શકેછે; તોપણ તે ઉપર ભરોસે રેહેવું ધાસ્તી ભરેલુંછે. એની પેદાસ હિંદુસ્તાંન અને આફ્રિકા ખંડના ઘણા ગરમ ભાગોમાં થાયછે.

સિંહની માદા પણ જોર અને ઘાતકીપણામાં કંઇ કમ નથી. તે પોતાનાં બચ્ચાં ઉપર જે પ્યાર રાખેછે તે તારીફ લાયકછે. જો કોઇએ તેણીનાં બચ્ચાં ઉપર ધસારો કીધો તો તેનાં બ-ચાવ અને છુટકારાને માટે તે પોતાનો જીવ જતાં સુધી ઘણી બહાદુરીથી લડેછે.

પાઠ ૧૯.

કુત્રો.

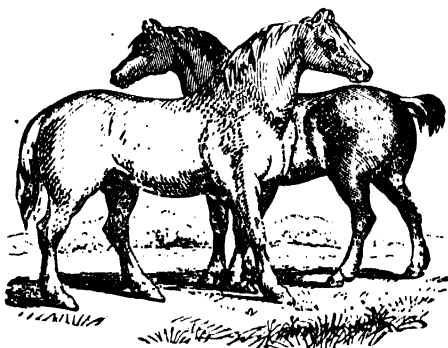
માસ ખાનાર બધાં પ્રાંણીઓમાં કુત્રા જેવું ફરમાબરદાર અને નિમકહલાલ પ્રાંણી બીજું એકે હશે નહી. એની ઘણીક

જાતોછે. જેવી કે ચોકીદાર, શિકારી, દરીઆઈ, ભરવાડી વ- ગેરે. એ પ્રાંણીમાં કોઇની સુંઘવાની શક્તિ, કોઇની દોડવાની ઝડપ, અને કોઈની જોવાની ઈંદ્રિ ઘણી તેજ અને તીક્ષણ હોયછે. કુત્રા પોતાના ધણીના ઘરની તથા જાંન માલની ચોકી કરેછે; શિકારને શોધી તેને પકડી આપેછે; પાંણીમાં ડુબતી હરેક ચીજ યા માણુસનો બચાવ કરેછે; બરફમાં દટાયલાં મા- ણુસોનો શોધ કરી, તેમને તેમાંથી બહાર કહાડેછે. આ અ- સીલ, ચંચળ અને નિમકહલાલ પ્રાંણીની બુદ્ધીના તરેહવાર દાખલાઓ જાણવામાં આવ્યાછે, તેમાંથી એક અત્રે જણાવીએછે.

એક મુસાફરે કોઇએક ગ્રહસ્થને ત્યાં ઉતારો લીધો. પછે બે ચાર દિવસે તે ત્યાં એક મોટી પેટી લાવ્યો. હવે તે ગ્રહસ્થને ત્યાં એક પાળેલો કુત્રો હતો, તેની નજર પેલી પેટીપર પડ- તાંજ તેની આસપાસ અહીંથી તહીં દોડવા લાગ્યો, અને મોટે સાદે ભસવા માંડ્યું. ઘણીવાર ધંમકાવ્યા છતાં તે મુગો ન રહ્યો, તેથી તેના ધણીના દિલમાં શક ઉત્પન્ન થયો કે આટલો ધમકાવ્યા છતાં એ વગર કારણે એમ કરે નહી, તેથી તેણે અને આસપાસનાં બીજાં માણુસોએ પેલા મુસાફરની પાસે તેની તે પેટી ઉઘડાવાની ફરજ પાડી. પેટી ઉઘાડતાં તો તેમાં છુપાઇ રહેલો એક ચોર તેઓની નજરે પડ્યો. આ ચોર પેલા મુસાફર સાથે આગળથીજ મનસુબો કરીને ભરાઇ રહેલો હતો કે દાવ ફાવતાં પેલા ગ્રહસ્થને ત્યાં ચોરી કરવાને બેઉને બની આવે.

પાઠ ૨૦.

ઘોડો.

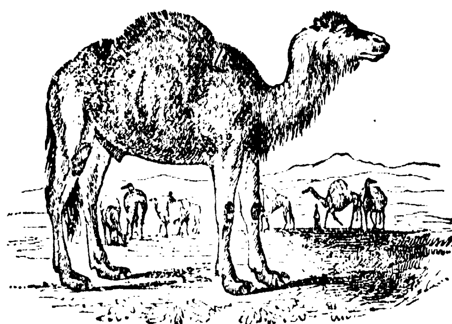
ઘોડો એ એક ખુબસુરત, બળવાન, ચાલાક, અને ઝડપવાલું પ્રાંણીછે. માણુસ જાતને તેનાં તરેહવાર કાંમકાજમાં એ ઘણો ઉપયોગીછે. કુત્રાંની પેઠે એ જાંનવર પણ પોતાના ધણી તરફની નિમકહલાલી અને વફાદારી બતલાવેછે. એનો ખોરાક ઘાસ દાંણો તથા વનસ્પતિછે. સર્વેમાં અરબી ઘોડાની જાત અને બુનીઆદ ઘણી ઊંચી ગણાયછે. અરબ લોક પોતાના ઘોડાપર કેટલો પ્યાર રાખેછે, તે વિષે તમોને આગળ જણાવીશું. અરબ લોકનાં બચ્ચાં તો એક રમકડું હોય તેમ એ જાંનવર સાથે રમેછે. એની સુંઘવાની શક્તિ ઘણી તીક્ષણ હોયછે.

એક અરબે પોતાનો ઘોડો વેચવાનું કોઈ અંગ્રેજ સાથે સાટું કીધું. પેલા અરબે માગેલી કિંમત આપીને અંગ્રેજે તે ઘોડો માંગ્યો. રૂપીઆનો ઢગલો જોઇને પેલો અરબ બોલી ઉઠ્યો, "અરે મહારા વાહાલા ઘોડા, અરે મહારાં અમુલ ઝવેર, આ

અણજાંણ્યો શખ્સ તને મારશે તથા બીજાં અનેક દુઃખ તા-રીપર પાડશે, શું આ નાંણાની રકમ લઈને હું તને વેચું? ના એવું કદી બનનાર નથી. માટે ચાલ મહારી સાથે પાછો ફર ને મહારાં વાહાલાં બચ્ચાંઓને ખુશહાલ કર." એટલું બોલી તે આરબ લાગલોજ તે ઘોડાપર સ્વાર થઈ ત્યાંથી જતો રહ્યો.

પાઠ ૨૧.

ઉંટ.

ઉંટ જેવા સબુરીવાલાં પ્રાંણી બીજાં થોડાંજ હશે. એની ગરદન લાંબી ને માથું ન્હાનુંછે. એના પગનાં તળીઆ પો-હોળાં અને પોચાં હોયછે. જેથી એના પગ રેતીમાં બેસી જતા નથી, તથા તળીઆં દાઝતાં નથી. એની પિઠ ઉપર ખુંધ જેવું કંઈ નિકળ્યુંછે તે પરમેશ્વરે એનાં સારાંને માટેજ કીધુંછે. તેમાં બધી ચરબી ભરેલી છે તેથી જ્યારે ખોરાક નથી મળતો ત્યારે એનું પોષણ થાયછે. પરમેશ્વરે એનામાં બે હો-

જરી મુકીછે, એકમાં તે જરૂરનાં વખતનેસર પાણીનો જથો સાચવી શકેછે. એની સુંઘવાની શક્તિ ઘણી ચંચળછે. પાંણી ક્યાં મળશે તે જગો એને માલુમ પડેછે. ઝાડ પાલા અને કાંટાની ઝાડીપર એનું ગુજરાન થાયછે. કેટલાક દિવસો સુધી વગર ખોરાક પાંણીએ એ રહી શકેછે. એ ગરમ રેતીનાં જંગલોમાં નદિઝક ૩૦ થીતે ૩૫ મણનો બોજો ઉચકીને મુસાફરી કરેછે. અરબલોક એનાં દુધ, માસ, ચામડાં બાળ સર્વનો ઉપયોગ કરેછે. ઊંટની માદાને સાંઢણી કહેછે અને તેની ચાલ ઘણી ઝડપનીછે. ઊંટપર બેસનારને સારવાન કહેછે.

પાઠ ૨૨.

નારીએલી.

નારીએલીનું ઝાડ આસરે ૪૦ થીતે ૫૦ હાથ ઊંચું હોયછે. એને માહાડ કરીને પણ કહેછે. એનો દરેક ભાગ આપણને કાંમ લાગેછે. એનું થડ ચીરીને પાંણી લાવવા લઈ જવાની પરનાલ બનાવેછે. એનાં પાતરાં લાંબાં હોયછે ને વચ્ચે જે

સળી હોયછે તેના કચરો કહાડવાના ભુતારા બનાવ્યામાં આવે છે. એની ઝાવલીથી ગરીબ લોક પોતાનાં ઘરનાં છાપરાં બનાવેછે. વળી બેસવાની સાદડી પણ તેની બનેછે. એ ઝાડમાંથી જે રસ નિકળેછે તેને તાડી કહેછે. ઘણાક પકવાનોમાં તાડી વાપરેછે. તેનો ડારૂ પણ બનેછે. એ ઝાડનાં ફળને નારીએલ અથવા શ્રીફળ કહેછે. તેમાં પાંણી, કોપરૂં, કાચલી, ને છાલું હોયછે. છાલના રેસાને કાથો કેહેછે, તેના દોરડાં બનેછે. કોપરૂં આપણે ઘણીક રીતે ખપમાં લાવીએ છે. કોપરૂં સુકાઈ જાય ત્યારે તેને ઘાંણીમાં પીલીને તેમાંથી તેલ કાહાડેછે, જેને આપણે કોપરેલ કરીને કહીએછે. તે દિવા કરવાનાં ઉપયોગમાં આવેછે.

૧ × ૧ = ૧	૧ × ૨ = ૨	૧ × ૩ = ૩
૨ × ૧ = ૨	૨ × ૨ = ૪	૨ × ૩ = ૬
૩ × ૧ = ૩	૩ × ૨ = ૬	૩ × ૩ = ૯
૪ × ૧ = ૪	૪ × ૨ = ૮	૪ × ૩ = ૧૨
૫ × ૧ = ૫	૫ × ૨ = ૧૦	૫ × ૩ = ૧૫
૬ × ૧ = ૬	૬ × ૨ = ૧૨	૬ × ૩ = ૧૮
૭ × ૧ = ૭	૭ × ૨ = ૧૪	૭ × ૩ = ૨૧
૮ × ૧ = ૮	૮ × ૨ = ૧૬	૮ × ૩ = ૨૪
૯ × ૧ = ૯	૯ × ૨ = ૧૮	૯ × ૩ = ૨૭
૧૦ × ૧ = ૧૦	૧૦ × ૨ = ૨૦	૧૦ × ૩ = ૩૦

૧ × ૪ = ૪	૧ × ૫ = ૫	૧ × ૬ = ૬
૨ × ૪ = ૮	૨ × ૫ = ૧૦	૨ × ૬ = ૧૨
૩ × ૪ = ૧૨	૩ × ૫ = ૧૫	૩ × ૬ = ૧૮
૪ × ૪ = ૧૬	૪ × ૫ = ૨૦	૪ × ૬ = ૨૪
૫ × ૪ = ૨૦	૫ × ૫ = ૨૫	૫ × ૬ = ૩૦
૬ × ૪ = ૨૪	૬ × ૫ = ૩૦	૬ × ૬ = ૩૬
૭ × ૪ = ૨૮	૭ × ૫ = ૩૫	૭ × ૬ = ૪૨
૮ × ૪ = ૩૨	૮ × ૫ = ૪૦	૮ × ૬ = ૪૮
૯ × ૪ = ૩૬	૯ × ૫ = ૪૫	૯ × ૬ = ૫૪
૧૦ × ૪ = ૪૦	૧૦ + ૫ = ૫૦	૧૦ × ૬ = ૬૦

૧ × ૭ = ૭	૧ × ૮ = ૮	૧ × ૯ = ૯
૨ × ૭ = ૧૪	૨ × ૮ = ૧૬	૨ × ૯ = ૧૮
૩ × ૭ = ૨૧	૩ × ૮ = ૨૪	૩ × ૯ = ૨૭
૪ × ૭ = ૨૮	૪ × ૮ = ૩૨	૪ × ૯ = ૩૬
૫ × ૭ = ૩૫	૫ × ૮ = ૪૦	૫ × ૯ = ૪૫
૬ × ૭ = ૪૨	૬ × ૮ = ૪૮	૬ × ૯ = ૫૪
૭ × ૭ = ૪૯	૭ × ૮ = ૫૬	૭ × ૯ = ૬૩
૮ × ૭ = ૫૬	૮ × ૮ = ૬૪	૮ × ૯ = ૭૨
૯ × ૭ = ૬૩	૯ × ૮ = ૭૨	૯ × ૯ = ૮૧
૧૦ × ૭ = ૭૦	૧૦ × ૮ = ૮૦	૧૦ × ૯ = ૯૦

૧ × ૧૦ = ૧૦	૧૧ × ૧ = ૧૧	૧૨ × ૧ = ૧૨
૨ × ૧૦ = ૨૦	૧૧ × ૨ = ૨૨	૧૨ × ૨ = ૨૪
૩ × ૧૦ = ૩૦	૧૧ × ૩ = ૩૩	૧૨ × ૩ = ૩૬
૪ × ૧૦ = ૪૦	૧૧ × ૪ = ૪૪	૧૨ × ૪ = ૪૮
૫ × ૧૦ = ૫૦	૧૧ × ૫ = ૫૫	૧૨ × ૫ = ૬૦
૬ × ૧૦ = ૬૦	૧૧ × ૬ = ૬૬	૧૨ × ૬ = ૭૨
૭ × ૧૦ = ૭૦	૧૧ × ૭ = ૭૭	૧૨ × ૭ = ૮૪
૮ × ૧૦ = ૮૦	૧૧ × ૮ = ૮૮	૧૨ × ૮ = ૯૬
૯ × ૧૦ = ૯૦	૧૧ × ૯ = ૯૯	૧૨ × ૯ =૧૦૮
૧૦ × ૧૦ =૧૦૦	૧૧ ×૧૦ =૧૧૦	૧૨ ×૧૦ =૧૨૦
૧૩ × ૧ = ૧૩	૧૪ × ૧ = ૧૪	૧૫ × ૧ = ૧૫
૧૩ × ૨ = ૨૬	૧૪ × ૨ = ૨૮	૧૫ × ૨ = ૩૦
૧૩ × ૩ = ૩૯	૧૪ × ૩ = ૪૨	૧૫ × ૩ = ૪૫
૧૩ × ૪ = ૫૨	૧૪ × ૪ = ૫૬	૧૫ × ૪ = ૬૦
૧૩ × ૫ = ૬૫	૧૪ × ૫ = ૭૦	૧૫ × ૫ = ૭૫
૧૩ × ૬ = ૭૮	૧૪ × ૬ = ૮૪	૧૫ × ૬ = ૯૦
૧૩ × ૭ = ૯૧	૧૪ × ૭ = ૯૮	૧૫ × ૭ =૧૦૫
૧૩ × ૮ =૧૦૪	૧૪ × ૮ =૧૧૨	૧૫ × ૮ =૧૨૦
૧૩ × ૯ =૧૧૭	૧૪ × ૯ =૧૨૬	૧૫ × ૯ =૧૩૫
૧૩ × ૧૦ =૧૩૦	૧૪ ×૧૦ =૧૪૦	૧૫ ×૧૦ =૧૫૦
૧૬ × ૧ = ૧૬	૧૭ × ૧ = ૧૭	૧૮ × ૧ = ૧૮
૧૬ × ૨ = ૩૨	૧૭ × ૨ = ૩૪	૧૮ × ૨ = ૩૬
૧૬ × ૩ = ૪૮	૧૭ × ૩ = ૫૧	૧૮ × ૩ = ૫૪
૧૬ × ૪ = ૬૪	૧૭ × ૪ = ૬૮	૧૮ × ૪ = ૭૨
૧૬ × ૫ = ૮૦	૧૭ × ૫ = ૮૫	૧૮ × ૫ = ૯૦
૧૬ × ૬ = ૯૬	૧૭ × ૬ =૧૦૨	૧૮ × ૬ =૧૦૮
૧૬ × ૭ =૧૧૨	૧૭ × ૭ =૧૧૯	૧૮ × ૭ =૧૨૬
૧૬ × ૮ =૧૨૮	૧૭ × ૮ =૧૩૬	૧૮ × ૮ =૧૪૪
૧૬ × ૯ =૧૪૪	૧૭ × ૯ =૧૫૩	૧૮ × ૯ =૧૬૨
૧૬ × ૧૦ =૧૬૦	૧૭ ×૧૦ =૧૭૦	૧૮ ×૧૦ =૧૮૦

		એકે પાવું પા'આ.
૧૯ × ૧ = ૧૯	૨૦ × ૧ = ૨૦	૧ × ૦। = ૦।
૧૯ × ૨ = ૩૮	૨૦ × ૨ = ૪૦	૨ × ૦। = ૦॥
૧૯ × ૩ = ૫૭	૨૦ × ૩ = ૬૦	૩ × ૦। = ૦।।।
૧૯ × ૪ = ૭૬	૨૦ × ૪ = ૮૦	૪ × ૦। = ૧
૧૯ × ૫ = ૯૫	૨૦ × ૫ =૧૦૦	૫ × ૦। = ૧।
૧૯ × ૬ =૧૧૪	૨૦ × ૬ =૧૨૦	૬ × ૦। = ૧॥
૧૯ × ૭ =૧૩૩	૨૦ × ૭ =૧૪૦	૭ × ૦। = ૧।।।
૧૯ × ૮ =૧૫૨	૨૦ × ૮ =૧૬૦	૮ × ૦। = ૨.
૧૯ × ૯ =૧૭૧	૨૦ × ૯ =૧૮૦	૯ × ૦। = ૨।
૧૯ ×૧૦ =૧૯૦	૨૦ ×૧૦ =૨૦૦	૧૦ × ૦। = ૨॥

૧૧ × ૦। = ૨।।।	૨૧ × ૦। =૫।	૩૧ × ૦। = ૭।।।
૧૨ × ૦। = ૩	૨૨ × ૦। =૫॥	૩૨ × ૦। = ૮
૧૩ × ૦। = ૩।	૨૩ × ૦। =૫।।।	૩૩ × ૦। = ૮।
૧૪ × ૦। = ૩॥	૨૪ × ૦। =૬	૩૪ × ૦। = ૮॥
૧૫ × ૦। = ૩।।।	૨૫ × ૦। =૬।	૩૫ × ૦। = ૮।।।
૧૬ × ૦। = ૪	૨૬ × ૦। =૬॥	૩૬ × ૦। = ૯
૧૭ × ૦। = ૪।	૨૭ × ૦। =૬।।।	૩૭ × ૦। = ૯।
૧૮ × ૦। = ૪॥	૨૮ × ૦। =૭	૩૮ × ૦। = ૯॥
૧૯ × ૦। = ૪।।।	૨૯ × ૦। =૭।	૩૯ × ૦। = ૯।।।
૨૦ × ૦। = ૫	૩૦ × ૦। =૭॥	૪૦ × ૦। = ૧૦

	એક અરધે અરધો.	
૪૧ × ૦। = ૧૦।	૧ × ૦॥ = ૦॥	૧૧ × ૦॥ = ૫॥
૪૨ × ૦। = ૧૦॥	૨ × ૦॥ = ૧	૧૨ × ૦॥ = ૬
૪૩ × ૦। = ૧૦।।।	૩ × ૦॥ = ૧॥	૧૩ × ૦॥ = ૬॥
૪૪ × ૦। = ૧૧	૪ × ૦॥ = ૨	૧૪ × ૦॥ = ૭
૪૫ × ૦। = ૧૧।	૫ × ૦॥ = ૨॥	૧૫ × ૦॥ = ૭॥
૪૬ × ૦। = ૧૧॥	૬ × ૦॥ = ૩	૧૬ × ૦॥ = ૮
૪૭ × ૦। = ૧૧।।।	૭ × ૦॥ = ૩॥	૧૭ × ૦॥ = ૮॥
૪૮ × ૦। = ૧૨	૮ × ૦॥ = ૪	૧૮ × ૦॥ = ૯
૪૯ × ૦। = ૧૨।	૯ × ૦॥ = ૪॥	૧૯ × ૦॥ = ૯॥
૫૦ × ૦। = ૧૨॥	૧૦ × ૦॥ = ૫	૨૦ × ૦॥ = ૧૦

૨૧ × ૦॥ = ૧૦॥	૩૧ × ૦॥ = ૧૫॥	૪૧ × ૦॥ = ૨૦॥
૨૨ × ૦॥ = ૧૧	૩૨ × ૦॥ = ૧૬	૪૨ × ૦॥ = ૨૧
૨૩ × ૦॥ = ૧૧॥	૩૩ × ૦॥ = ૧૬॥	૪૩ × ૦॥ = ૨૧॥
૨૪ × ૦॥ = ૧૨	૩૪ × ૦॥ = ૧૭	૪૪ × ૦॥ = ૨૨
૨૫ × ૦॥ = ૧૨॥	૩૫ × ૦॥ = ૧૭॥	૪૫ × ૦॥ = ૨૨॥
૨૬ × ૦॥ = ૧૩	૩૬ × ૦॥ = ૧૮	૪૬ × ૦॥ = ૨૩
૨૭ × ૦॥ = ૧૩॥	૩૭ × ૦॥ = ૧૮॥	૪૭ × ૦॥ = ૨૩॥
૨૮ × ૦॥ = ૧૪	૩૮ × ૦॥ = ૧૯	૪૮ × ૦॥ = ૨૪
૨૯ × ૦॥ = ૧૪॥	૩૯ × ૦॥ = ૧૯॥	૪૯ × ૦॥ = ૨૪॥
૩૦ × ૦॥ = ૧૫	૪૦ × ૦॥ = ૨૦	૫૦ × ૦॥ = ૨૫

એકે પોણું પોણો.

૧ × ૦।।। = ૦।।।	૧૧ × ૦।।। = ૮।	૨૧ × ૦।।। = ૧૫।।।
૨ × ૦।।। = ૧॥	૧૨ × ૦।।। = ૯	૨૨ × ૦।।। = ૧૬॥
૩ × ૦।।। = ૨।	૧૩ × ૦।।। = ૯।।।	૨૩ × ૦।।। = ૧૭।
૪ × ૦।।। = ૩	૧૪ × ૦।।। = ૧૦॥	૨૪ × ૦।।। = ૧૮
૫ × ૦।।। = ૩।।।	૧૫ × ૦।।। = ૧૧।	૨૫ × ૦।।। = ૧૮।।।
૬ × ૦।।। = ૪॥	૧૬ × ૦।।। = ૧૨	૨૬ × ૦।।। = ૧૯॥
૭ × ૦।।। = ૫।	૧૭ × ૦।।। = ૧૨।।।	૨૭ × ૦।।। = ૨૦।
૮ × ૦।।। = ૬	૧૮ × ૦।।। = ૧૩॥	૨૮ × ૦।।। = ૨૧
૯ × ૦।।। = ૬।।।	૧૯ × ૦।।। = ૧૪।	૨૯ × ૦।।। = ૨૧।।।
૧૦ × ૦।।। = ૭॥	૨૦ × ૦।।। = ૧૫	૩૦ × ૦।।। = ૨૨॥

		એકે સવાયું સવા.
૩૧ × ૦।।। = ૨૩।	૪૧ × ૦।।। = ૩૦।।।	૧ × ૧। = ૧।
૩૨ × ૦।।। = ૨૪	૪૨ × ૦।।। = ૩૧॥	૨ × ૧। = ૨॥
૩૩ × ૦।।। = ૨૪।।।	૪૩ × ૦।।। = ૩૨।	૩ × ૧। = ૩।।।
૩૪ × ૦।।। = ૨૫॥	૪૪ × ૦।।। = ૩૩	૪ × ૧। = ૫
૩૫ × ૦।।। = ૨૬।	૪૫ × ૦।।। = ૩૩।।।	૫ × ૧। = ૬।
૩૬ × ૦।।। = ૨૭	૪૬ × ૦।।। = ૩૪॥	૬ × ૧। = ૭॥
૩૭ × ૦।।। = ૨૭।।।	૪૭ × ૦।।। = ૩૫।	૭ × ૧। = ૮।।।
૩૮ × ૦।।। = ૨૮॥	૪૮ × ૦।।। = ૩૬	૮ × ૧। = ૧૦
૩૯ × ૦।।। = ૨૯।	૪૯ × ૦।।। = ૩૬।।।	૯ × ૧। = ૧૧।
૪૦ × ૦।।। = ૩૦	૫૦ × ૦।।। = ૩૭॥	૧૦ × ૧। = ૧૨॥

૧૧ × ૧। = ૧૩॥।	૨૧ × ૧। = ૨૬।	૩૧ × ૧। = ૩૮॥।
૧૨ × ૧। = ૧૫	૨૨ × ૧। = ૨૭॥	૩૨ × ૧। = ૪૦
૧૩ × ૧। = ૧૬।	૨૩ × ૧। = ૨૮॥।	૩૩ × ૧। = ૪૧।
૧૪ × ૧। = ૧૭॥	૨૪ × ૧। = ૩૦	૩૪ × ૧। = ૪૨॥
૧૫ × ૧। = ૧૮॥।	૨૫ × ૧। = ૩૧।	૩૫ × ૧। = ૪૩॥।
૧૬ × ૧। = ૨૦	૨૬ × ૧। = ૩૨॥	૩૬ × ૧। = ૪૫
૧૭ × ૧। = ૨૧।	૨૭ × ૧। = ૩૩॥।	૩૭ × ૧। = ૪૬।
૧૮ × ૧। = ૨૨॥	૨૮ × ૧। = ૩૫	૩૮ × ૧। = ૪૭॥
૧૯ × ૧। = ૨૩॥।	૨૯ × ૧। = ૩૬।	૩૯ × ૧। = ૪૮॥।
૨૦ × ૧। = ૨૫	૩૦ × ૧। = ૩૭॥	૪૦ × ૧। = ૫૦

એકે દોહડું દોહોડ.

૪૧ × ૧। = ૫૧।	૧ × ૧॥ = ૧॥	૧૧ × ૧॥ = ૧૬॥
૪૨ × ૧। = ૫૨॥	૨ × ૧॥ = ૩	૧૨ × ૧॥ = ૧૮
૪૩ × ૧। = ૫૩॥।	૩ × ૧॥ = ૪॥	૧૩ × ૧॥ = ૧૯॥
૪૪ × ૧। = ૫૫	૪ × ૧॥ = ૬	૧૪ × ૧॥ = ૨૧
૪૫ × ૧। = ૫૬।	૫ × ૧॥ = ૭॥	૧૫ × ૧॥ = ૨૨॥
૪૬ × ૧। = ૫૭॥	૬ × ૧॥ = ૯	૧૬ × ૧॥ = ૨૪
૪૭ × ૧। = ૫૮॥।	૭ × ૧॥ = ૧૦॥	૧૭ × ૧॥ = ૨૫॥
૪૮ × ૧। = ૬૦	૮ × ૧॥ = ૧૨	૧૮ × ૧॥ = ૨૭
૪૯ × ૧। = ૬૧।	૯ × ૧॥ = ૧૩॥	૧૯ × ૧॥ = ૨૮॥
૫૦ × ૧। = ૬૨॥	૧૦ × ૧॥ = ૧૫	૨૦ × ૧॥ = ૩૦

૨૧ × ૧॥ = ૩૧॥	૩૧ × ૧॥ = ૪૬॥	૪૧ × ૧॥ = ૬૧॥
૨૨ × ૧॥ = ૩૩	૩૨ × ૧॥ = ૪૮	૪૨ × ૧॥ = ૬૩
૨૩ × ૧॥ = ૩૪॥	૩૩ × ૧॥ = ૪૯॥	૪૩ × ૧॥ = ૬૪॥
૨૪ × ૧॥ = ૩૬	૩૪ × ૧॥ = ૫૧	૪૪ × ૧॥ = ૬૬
૨૫ × ૧॥ = ૩૭॥	૩૫ × ૧॥ = ૫૨॥	૪૫ × ૧॥ = ૬૭॥
૨૬ × ૧॥ = ૩૯	૩૬ × ૧॥ = ૫૪	૪૬ × ૧॥ = ૬૯
૨૭ × ૧॥ = ૪૦॥	૩૭ × ૧॥ = ૫૫॥	૪૭ × ૧॥ = ૭૦॥
૨૮ × ૧॥ = ૪૨	૩૮ × ૧॥ = ૫૭	૪૮ × ૧॥ = ૭૨
૨૯ × ૧॥ = ૪૩॥	૩૯ × ૧॥ = ૫૮॥	૪૯ × ૧॥ = ૭૩॥
૩૦ × ૧॥ = ૪૫	૪૦ × ૧॥ = ૬૦	૫૦ × ૧॥ = ૭૫

એકે હડપું હડી.

૧ × ૨॥ = ૨॥	૧૧ × ૨॥ = ૨૭॥	૨૧ × ૨॥ = ૫૨॥
૨ × ૨॥ = ૫	૧૨ × ૨॥ = ૩૦	૨૨ × ૨॥ = ૫૫
૩ × ૨॥ = ૭॥	૧૩ × ૨॥ = ૩૨॥	૨૩ × ૨॥ = ૫૭॥
૪ × ૨॥ = ૧૦	૧૪ × ૨॥ = ૩૫	૨૪ × ૨॥ = ૬૦
૫ × ૨॥ = ૧૨॥	૧૫ × ૨॥ = ૩૭॥	૨૫ × ૨॥ = ૬૨॥
૬ × ૨॥ = ૧૫	૧૬ × ૨॥ = ૪૦	૨૬ × ૨॥ = ૬૫
૭ × ૨॥ = ૧૭॥	૧૭ × ૨॥ = ૪૨॥	૨૭ × ૨॥ = ૬૭॥
૮ × ૨॥ = ૨૦	૧૮ × ૨॥ = ૪૫	૨૮ × ૨॥ = ૭૦
૯ × ૨॥ = ૨૨॥	૧૯ × ૨॥ = ૪૭॥	૨૯ × ૨॥ = ૭૨॥
૧૦ × ૨॥ = ૨૫	૨૦ × ૨॥ = ૫૦	૩૦ × ૨॥ = ૭૫

		એકે ઉઠું ઉઠ.
૩૧ × ૨॥ = ૭૭॥	૪૧ × ૨॥ = ૧૦૨॥	૧ × ૩॥ = ૩॥
૩૨ × ૨॥ = ૮૦	૪૨ × ૨॥ = ૧૦૫	૨ × ૩॥ = ૭
૩૩ × ૨॥ = ૮૨॥	૪૩ × ૨॥ = ૧૦૭॥	૩ × ૩॥ = ૧૦॥
૩૪ × ૨॥ = ૮૫	૪૪ × ૨॥ = ૧૧૦	૪ × ૩॥ = ૧૪
૩૫ × ૨॥ = ૮૭॥	૪૫ × ૨॥ = ૧૧૨॥	૫ × ૩॥ = ૧૭॥
૩૬ × ૨॥ = ૯૦	૪૬ × ૨॥ = ૧૧૫	૬ × ૩॥ = ૨૧
૩૭ × ૨॥ = ૯૨॥	૪૭ × ૨॥ = ૧૧૭॥	૭ × ૩॥ = ૨૪॥
૩૮ × ૨॥ = ૯૫	૪૮ × ૨॥ = ૧૨૦	૮ × ૩॥ = ૨૮
૩૯ × ૨॥ = ૯૭॥	૪૯ × ૨॥ = ૧૨૨॥	૯ × ૩॥ = ૩૧॥
૪૦ × ૨॥ = ૧૦૦	૫૦ × ૨॥ = ૧૨૫	૧૦ × ૩॥ = ૩૫

૧૧ × ૩॥ = ૩૮॥	૨૧ × ૩॥ = ૭૩॥	૩૧ × ૩॥ = ૧૦૮॥
૧૨ × ૩॥ = ૪૨	૨૨ × ૩॥ = ૭૭	૩૨ × ૩॥ = ૧૧૨
૧૩ × ૩॥ = ૪૫॥	૨૩ × ૩॥ = ૮૦॥	૩૩ × ૩॥ = ૧૧૫॥
૧૪ × ૩॥ = ૪૯	૨૪ × ૩॥ = ૮૪	૩૪ × ૩॥ = ૧૧૯
૧૫ × ૩॥ = ૫૨॥	૨૫ × ૩॥ = ૮૭॥	૩૫ × ૩॥ = ૧૨૨॥
૧૬ × ૩॥ = ૫૬	૨૬ × ૩॥ = ૯૧	૩૬ × ૩॥ = ૧૨૬
૧૭ × ૩॥ = ૫૯॥	૨૭ × ૩॥ = ૯૪॥	૩૭ × ૩॥ = ૧૨૯॥
૧૮ × ૩॥ = ૬૩	૨૮ × ૩॥ = ૯૮	૩૮ × ૩॥ = ૧૩૩
૧૯ × ૩॥ = ૬૬॥	૨૯ × ૩॥ = ૧૦૧॥	૩૯ × ૩॥ = ૧૩૬॥
૨૦ × ૩॥ = ૭૦	૩૦ × ૩॥ = ૧૦૫	૪૦ × ૩॥ = ૧૪૦

મુબઇ ચલણી પૈસાનો કોઠો.

૩ પૈનું	૧	દોહડયું.	૦)।।
૪ પૈનું.	૧	ફદીઉં.	૦)૨
૩ ફદીઆંનો	૧	આંનો.	૦)–
૪ દોહડયાંનો	૧	આંનો.	૦)–
૧ આંનાની	૧૨	પૈ.	
૪ આંનાનો		પાવલો.	૦।
૮ આનાનો		અરધો.	૦।।
૪ પાવલાનો	૧	રૂપીઓ.	
૧૫ રૂપીઆની	૧	મોહર.	

---

૧ રૂપીઆના	૧૦૦	દોકડા.
૧ રૂપીઆના	૬૪	દોહડ્યાં.
૧ રૂપીઆના	૧૬	આનાં.

સાધારણ તોલ જોખનો કોઠો.

૨ નવટાંકનો	૧	પાશેર.
૪ પાશેરનો	૧	શેર.
૪૦ શેરનો	૧	મણ.
૧૬ મણની	૧	કળશી.
૨૦ મણની	૧	ખાંડી.
૨૪ મણનો	૧	ભાર.
૩૦ મણની	૧	ગાલ્લી.

માપનો કોઠો.

૧૨ ઈંચનો	૧	ફુટ.
૩ ફુટનો	૧	વાર.

૨ વારનો	૧ વાંમ.
૮૮૦ વામનો	૧ માઈલ.
૧૭૬૦ વારનો	૧ માઈલ.

કાપડ ભરવાનો કોઠો.

૨ આંગળનો	૧ તસુ.
૧૨ તસુનો	૧ હાથ.
૨ હાથનો	૧ ગજ.
૨૪ તસુનો	૧ ગજ.
૩૨ તસુનો	૧ વાર.

વખતનો કોઠો.

૬૦ સેકંડની	૧ મિનિટ.
૨૪ મિનિટની	૧ ઘડી.
૨॥ ઘડીનો	૧ કલાક.
૩ કલાકનો	૧ પોહર.
૮ પોહરનો	૧ રાત્ર દિવસ.
૭ દિવસનું	૧ અઠવાડીઉં.
૨ અઠવાડીઆંનું	૧ પખવાડીઉ.
૨ પખવાડીઆંનો	૧ મહીનો.
૩૦ દાહાડાનો	૧ મહીનો.
૧૨ મહીનાનું	૧ વર્ષ.
૩૬૫ દાહાડાનું	૧ વર્ષ.
૧ વર્ષનાં	૫૨ અઠવાડીઆં.
૧૦૦ વર્ષની	૧ સદી.